

Sanna Eskola ja Timo Ylimaunu

***Kemin Länkimaan rautakautisen
kalmiston ja asuinpaikan tutkimus 1992***

ISBN 951-42-3550-9
ISSN 0789-0680

SISÄLLYS

KALMISTOTUTKIMUS	1
<i>Johdanto</i>	1
<i>Latomus A</i>	3
<i>Latomus A:n laajennus</i>	5
<i>Latomus B</i>	5
<i>Vastineita ja alustava ajoitus</i>	8
ASUINPAIKKATUTKIMUS	10
<i>Johdanto</i>	10
<i>Tutkimusalueet</i>	11
<i>Johtopäätökset</i>	15
LÖYTÖLUETTELO	17
LUETTELO KUVITUKSESTA	21
ARKISTOTIEDOT	23
BIBLIOGRAFIA	24
KARTAT	
KUVAT	

KALMISTOTUTKIMUS

Johdanto

Kemin Länkimaalla kaivettiin 22.6.-3.7.1992 ja 31.8.-11.9.1992 (KL-92). Länkimaalla sijaitsee noin 5 kilometriä Kemin kirkosta itä-koilliseen ja noin 300 metriä kaakkoon Vähä Ruonaojasta (*kartta n:o 1*). Tutkimusalue sijaitsee vajaan kilometrin pituisen harjun luoteispäässä. Harju on miltei kokonaisuudessaan kaivettu soraksi. Vain lounaispää harjusta on säilynyt miltei kokonaisuudessaan, vaikka senkin lounaispuoli on kaivettu soramontuksi (*kartta n:o 3*). Länkimaalla kuuluu noin 12 km pitkään, laskevaan ja nousevaan harjumuodostelmaan. Tämä harjumuodostuma alkaa Pohjanlahden rannalta Haahkan saaresta jatkuen pohjoiseen Marostenmäen kautta Holstinharjua pitkin Länkimaalle, joka on harjumuodostelman pohjoiskärki.¹ Alueen kallioperä on oligoklaasigraniittia ja granodioriittigneissisiä. Kalliiossa on graniittijuonia ja -suonia. Länkimaan eteläpuolella on kallioperässä viherkiveä.²

Länkimaalla on harjua, ja säilyneessä osassa kasvaa lähinnä mäntyä ja kuusta, onpa joukossa muutama koivukin. Aluskasvillisuutena on varpukasveja, kuten puolukkaa, mustikkaa ja variksenmarjaa, sekä sammaleita ja jäkälää. Pohjoispuolella on tuoretta ja kostea kuusimetsää, missä aluskasvillisuutena on pääasiassa mustikkaa. Eteläpuolella on myös tuoretta kuusimetsää. Länkimaan pohjoispuolella on umpeen kasvanut Pertajärvi Vähä Ruonaojan itäpuolella. Tällä alueella on myös useita soita ja tuoreita kangasmetsiä. Eteläpuolella on peltoja sekä kaakossa suoalueita.

Kemin Länkimaalla mainitaan ensimmäistä kertaa muinaisjäänteiden yhteydessä Antti Åqvistin artikkelissa "Kotoista tarinaa"³. Hän kirjoittaa: "Länkimaassa olevassa hirsikankaassa on myöskin vanhoja raunioita, samoin kuin maan pohjoispuolella Kaijansuon kohdalla olevassa harjussa". Nykyisten peruskarttojen perusteella on vaikea sanoa, onko kyseessä sama alue, kuin se missä kesällä 1992 kaivettiin, mutta jo tuolloin vuonna 1950 tunnettiin kiinnostusta tämän alueen muinaisjäänteitä kohtaan.

Varsinaisesti Kemin Länkimaan latomus A:sta saatiin tieto vuonna 1987, kun siitä ilmoitettiin museovirastoon. Tämän ilmoituksen seurauksena Markku Torvinen tarkasti kohteen 2.8.1987. Paikka tarkastettiin uudelleen Kemin kaupungin alueen muinaismuistoinventoinnin yhteydessä kesällä 1990.

¹ Suomen geologinen yleiskartta, maaperäkartta n:o 25 Kemi, 1:400 000.

² Suomen geologinen kartta, kallioperäkartta 2541 Kemi, 1:100 000.

³ Antti Åqvist, "Kotoista tarinaa", *Jatuli* II, 1950, s. 42-52.

Vuonna 1991 Oulun yliopiston arkeologian opiskelijat kävivät paikalla lehtori Pentti Koivusen johdolla ja tällöin he havaitsivat latomus B:n, joka sijaitsee n. 40 m luoteeseen latomus A:sta. Talvella 1991-92 Oulun yliopiston historianlaitoksen opetuskaivauskohteeksi valittiin Kemin Länkimaa ilmeisen tuhoutumisuhan ja maankäyttöpaineiden takia. Kaivauksia rahoitti myös Kemin kaupunki, ja tämä mahdollisti kaivausten jatkumisen kaksi viikkoa pitempään kuin oli alunperin suunniteltu. Tutkimusten vastuullinen johtaja oli Pentti Koivunen ja kenttätöiden johtajina toimivat HuK Sanna Eskola, HuK Pekka Krankka (joka vastasi myös Kemi Itärovan kaivauksista kesällä 1992) ja HuK Timo Ylimaunu Oulun yliopistosta. Piirtäjinä ja tutkimusavustajina oli Oulun yliopiston arkeologian opiskelijoita yhteensä 5 henkilöä, ja kaivajina oli kemiläisiä nuoria työllisyysvaroin palkattuna.

Elokuussa 1992 kaivausjohtajat kävivät tarkastamassa ja paaluttamassa tutkimusaluetta. Tällöin havaittiin latomus B:n ryöstökaivauskuoppa. Kuoppa oli kaivettu latomuksen itäosaan. Latomuksesta poistetut kivet olivat latomuksen päällä ja ympärillä. Kuoppa valokuvattiin ja latomuksen tuhoamisesta ilmoitettiin museovirastoon aluevalvoja Markku Torviselle sekä Kemin kaupungin ympäristöpäällikölle, joka teki kyseisestä tuhoamisesta rikosilmoituksen⁴. Maaliskuun alkuun 1993 mennessä vahingontekoa ei oltu selvitetty.

Kaivauskohteiksi valittiin latomukset A ja B sekä rinteen koillispuolella ollut tasanne, missä havaittiin kaksi kuopannetta. Latomuksien kaivettu pinta-ala oli yhteensä 110,4 m². Sekä harjun päälle että koillispuolen tasanteelle kuopanteiden kohdalle tehtiin koeruutuja. Tämän lisäksi tasanteelle kaivettiin koeoja. Koekuoppien ja koeojan yhteenlaskettu pinta-ala oli 48 m² (kartta n:o 2).

Kaivausalue raivattiin siirtämällä harvennushakkuissa kaadetut puut ja vesakko soramontun reunalle. Kaivauspaikalta jouduttiin kuitenkin kaatamaan muutama mänty ennen kuin voitiin ryhtyä kaivaustyöhön.

Länkimaan harjun ja soramontun eteläkulmassa olevasta rajapyykistä vedettiin neulapohjoiseen päälinja, jonka lähtöpiste oli x=1000 ja y=200. Päälinjaan tehtiin itä-länsisuuntainen poikkilinja kohdalta x=1060. Korkeuskiintopiste 1:ksi otettiin latomus A:n kaakkoispuolelta maakivi, jonka korkeus on 17,91 m mpy. Kiintopiste 2 sijaitsi rinteen koillispuolella kuopanteiden luona olevan suurehkon kiven päällä, ja sen korkeus on 15,60 m mpy. Kiintopiste 3 sijaitsi latomus B:n kaakkoispuolella maakiven päällä, ja pisteen korkeus on 17,78 m mpy (kartta n:o 2).

⁴ Rikosilmoitus 19.08.1992 R/7143/92, Kemin poliisilaitos.

Latomus A (kartat 4-9, kuvat 1 ja 2)

Raivauksen jälkeen latomus A:n ympärille rajattiin noin 1-2 m varoaluetta, ja latomuksesta laadittiin pintavaaituskartta. Kaivausalueen laajuus oli runsaat 75 m². Latomus oli kokonaan turpeen peitossa lukuun ottamatta sen keskiosaa, missä kivet olivat paljaat. Keskiosa oli myös kuopalla, ja näytti siltä, että latomusta oli pengottu aikaisemmin ennen kaivausta (*kuva n:o 1*).

Latomuksen kivien päältäpoistettiin 2-5 cm paksuinen turvekerros. Turpeen poiston jälkeen latomuksen päälle viritettiin langat koordinaattien mukaan ja latomus jaettiin 2 x 2 m ruutuihin.

Raunion kivet olivat halkaisijaltaan noin 10 cm tai sitä suurempia pyöreähköjä kiviä. Raunion keskiosa oli kuopalla, ja siinä kivet olivat halkaisijaltaan noin 20 cm ja sitä suurempia. Kuopan pinnassa oli suuret, noin 50 cm x 30 cm halkaisijaltaan olevat kivet. Kiveys kuopassa oli erilainen kuin muualla latomuksessa, sillä kivet olivat irrallaan. Kivien välit olivat avoimet kun taas muulla rauniossa kivien välissä oli maa-ainesta, turvetta ja hiekkaa. Latomuksen kaakkoisosassa oli noin metrin levyinen alue, jonka kiveys oli matala, vain yhden kivikerran paksuinen. Latomuksen keskellä olevan pohjois-eteläsuuntaisen kuopan länsipuolella oli raunion kiveyksen peittävä, noin 1 x 0,5 metrin laajuinen hiekka-alue. Kuopan pohjoispuolella on toinen pienempi, noin 0.5 x 0.5 metrin kokoinen hiekka-alue (*kartta n:o 4, kuva n:o 1*).

Kaakkois- ja luoteisosassa latomusta kiveys oli muuta rauniokiveystä n. 20-30 cm matalampi. Osa kiveyksestä oli vain muutaman sentin ympäröivää huuhtoutumiskerrosta korkeammalla. Tämä oli lähinnä pyöreähköä, noin nyrkin kokoisista ja vähän suuremmista kivistä koostuva kiveys; näytti siltä, kuin ura olisi kulkenut raunion läpi kaakosta luoteeseen.

Latomuksen korkeimman kohdan korkeus oli 17,63 m mpy. Ympäröivän alueen korkeus oli keskimäärin 17,20-17,30 m mpy. Latomus oli siis reilun 40 cm korkuinen ympäröivään maastoon nähden. Latomuksen reunojen ulkopuolella turpeen alla oli soraa, missä on kiviä parin sentin koosta aina noin 20 cm halkaisijaltaan oleviin. Turvekerros oli 2-7 cm paksu, ja sen alla on harmaa huuhtoutumiskerros. Turvekerroksen alapinnassa oli tasaisesti koko alueella hiiltä.

Raunion länsipuolella oli itä-länsisuuntainen noin metrin pituinen ja puolen metrin levyinen kumpare, jonka päällä ei havaittu huuhtoutumiskerrosta. Kumpare oli noin 20 cm korkuinen, ja se koostui hiekasta ja kivistä. Kumpareen sisällä oli osittain hiiltynyttä ja lahonnutta puuta, joten kumpareen täytyi olla

resentti, mahdollisesti kaatuneen puun juurakko. Raunion eteläpuolella oli muutama iso, noin 50 cm halkaisijaltaan oleva maakivi. Länsi- ja pohjoispuolella havaittiin huuhtoutumiskerroksessa muutama palanut kivi. Raunion ympäriltä paljastui noin 4-6 cm paksuisen E:n alta B-horisontti, joka oli punertavan ruskeaa hienosoraa. Mitään varsinaista kulttuurimaata ei raunion ympärillä havaittu.

Latomuksen kiveys poistettiin noin 10-15 cm kerroksina käyttäen Markku Mäkiavuodin käyttämää sovellettua tasokaivausmenetelmää. Mahdolliset rakenteet pyrittiin tällä tavalla saamaan esille koko raunion alueelta yhtäaikaan.

Kiveystä poistettiin ensin länsi-, etelä- ja koillisosasta. Latomuksen länsiosa koostui pääasiassa suurehkoista kivistä, ja kivien välit olivat hiekkaa täynnä. Näitä suurehkoja, halkaisijaltaan yli 30 cm, kiviä oli myös jonkin verran koillisosassa latomusta, muuten latomus koostui lähinnä pään kokoisista noin 15-20 cm halkaisijaltaan olevista pyöreähköistä kivistä. Kivien välissä oli runsaasti hiekkaa ja turvetta, joten raunio oli maansekainen. Alin kiveys oli nyrkin kokoista ja vähän suurempaa mukulakiveä, jonka alla oli B-horisontti. Tämä kerros oli punertavan ruskeaa hienosoraa.

Rauniokiveyksen alta latomuksen eteläosasta paljastui noin 5 cm paksu hiilen ja turpeen sekainen laikku ($x=1058-1058,30$; $y=193,70-194$; $z=17,30$). Tässä laikussa oli huomattava määrä kuusen ja männyn käpyjen hiiltyneitä osia. Hiilikerroksen alla oli palaneita kiviä ja harmaa hienosorakerros. Palaneita kiviä oli muuallakin rauniokiveyksen seassa.

Latomuksen keskellä olleesta pohjois-eteläsuuntaisesta kuopasta poistettiin kivet, ja niiden alta paljastui koiran luuranko. Lisäksi kuopassa oli jonkin pieneläimen kallonpalasia, mahdollisesti myyrän tai muun pikkujyrsijän. Koiran luurangon vieressä oli hauta-antimena purulelun, kengän kantaosa ja kengän messinkisolki. Koira oli haudattu jonkinlaisessa säkissä, mahdollisesti paperisessa, sillä säkin sulkemisessa käytettyjä muovisulkimia löytyi luurangon vierestä kuopan eteläosasta (*kartta n:o 6*).

Kuopassa ja sen ympärillä oli tumma likamaa, joka erosi täysin raunion alla olevasta B-horisontista. Kuopan pohjoispäässä oli hiilen ja kivien sekainen hienosora. Kuopan eteläpäässä oli 35 cm leveä ja 38 cm korkea pystykivi, joka näytti olevan asetetun paikoilleen, koska sen alalla oli muutama pienempi kivi tukemassa sitä.

Kuoppa oli 190 cm pitkä, 70 cm leveä ja noin 15-35 cm syvä maanpinnasta alaspäin. Syvimmillään kuoppa oli etelä- ja keskiosassa 25-35 cm syvä, eli juuri siinä, mihin koira oli haudattuna. Pohjoisosassa kuoppa oli vain 10-15 cm syvä. Kuopan pohjoisosassa oli muutama kivi, noin 10-15 cm

halkaisijaltaan, ja näiden alla oli hiilen, turpeen ja hiekan sekainen maakerros. Tässä kerroksessa oli myös pieniä kiviä. Kerros oli noin 20 cm paksu. Tämän maakerroksen alapuolella oli noin 20 cm halkaisijaltaan oleva kivi kuopan pohjalla. Tämän alapuolella likamaakerros hävisi, ja B-horisontti ilmestyi näkyviin (*kartta n:o 7 ja kuva n:o 2*).

Kuopan pohjoisosasta kivien välistä löytyi nuolen kärjen kärkiosa sekä ruoto. Kivien alapuolella maakerroksessa oli kaksi pronssisolkea, ruostunut kärki ja ruostesilppua. Toisessa soljessa oli kiinni jonkin verran tekstiilikuituja (*kartta n:o 8*).

Latomuksen keskellä olleen kuopan itäreunasta löytyi yksi kvartsiitti-iskos. Latomuksen ulkopuolelta ruudusta 1059/196 ja 1060/196 löytyi 51 kvartsiitti-iskosta ja kvartsiittiydin ruudusta 1059/196. Kaivausalueen koilliskulmasta löytyi myös muutama kvartsiitti-iskos, kvartsi-iskos, kvartsikaavin ja kvartsiittiesine, mahdollisesti ydin. Kaikki iskokset ja esineet löytyivät B-horisontista ja nämä olivat ainoat merkit kulttuurikerroksesta mitään varsinaista likamaata ei havaittu (*kartta n:o 9*).

Latomus A:n laajennus

Latomuksen pohjoispuolella oli 20-30 cm korkea itä-länsisuuntainen 2 m pitkä kumpare. Kumpareen eteläpuolella oli 1,5 m levyinen, itä-länsisuuntainen kuopanne. Alue vaaittiin, ja siitä poistettiin noin 3-5 cm paksuinen turvekerros. Huuhtoutumiskerrosta ei havaittu, vaan turpeen alla oli heti B-horisontti, joka koostui lähinnä maatuneesta turpeesta, juurista ja karkeasta hiekasta. Kumpareen itä- ja pohjoisosissa oli muutamia pään kokoisia kiviä, muuten näkyvissä oli vain karkeahiekkaa ja juurten sekaista turvetta. Kumpareessa mentiin alaspäin 10 cm kerroksissa, mutta mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei havaittu. Kumpare tulkittiin resentiksi ja mahdollisesti kaatuneen puun synnyttämäksi.

Latomus B (kartat 10-16, kuvat 3-8)

Latomus B:n ympärille rajattiin kaivausalueeksi 1-1,5 m leveä varoalue, ja alue pintavaaittiin. Kaivausalueen laajuus oli 6 x 6 m. Latomus oli heinä-elokuun aikana pengottu niin, että hieman keskikohdan itäpuolelle oli kaivettu 30-40 senttiä syvä kuoppa.⁵ Kuopan alueelta oli poistettu A1-kerros sekä latomuksen

⁵ Kuoppa rajoittui alueelle: länsireunasta 156,70/1080,60 ja 156,87/1080,10 sekä itäreunasta 158/1080,25 ja 158/1080,80.

kiveys. Tällöin oli lähtenyt kivien mukana vain hieman maa-ainesta, lähinnä karkeaa hiekkaa, vaikka kuoppa oli kaivettu aina B-horisonttiin saakka. Kuopasta kaivettu hiekka tarkastettiin seulomalla, mutta siitä ei tullut löytöjä. Kuoppa tarkistettiin vielä miinaharavalla ennen kaivausten aloitusta: ei signaalia (*kuva n:o 3*).

Latomuksen päällä ja sen ympärillä oli noin 3-5 cm paksuinen turvekerros. Ympäröivällä alueella turpeen alla oli n. 5 cm. paksu huuhtoutumiskerros.

Latomus jatkoi sen länsipuolella olevaa rantavallia niin, että latomuksen pinta oli rantavallin tasalla (*kartta n:o 13*). Luoteiskulmassa oli lähinnä normaalia nyrkin kokoista rantakivikkoa. Raunion pohjoispuolella oli noin 30 cm halkaisijaltaan olevista kivistä koostuva noin 0,5 m halkaisijaltaan oleva latomus. Tämän ympärillä oli rantakivikkoa.

Latomuksen korkein kohta oli 17,73 m mpy. Eteläosa latomuksesta oli pääasiassa 17,44 - 17,66 m mpy. ja pohjoisosa oli 17,56 - 17,73 m mpy. Raunion ympäristö oli pääasiassa eteläpuolella 17,30 m mpy. ja pohjoispuoli taas 17,28 - 17,01 m mpy. Keskimäärin latomus kohosi noin 15-45 cm ympäristöään korkeammalle (*kartta n:o 12*).

Latomus oli koottu pääasiassa halkaisijaltaan n. 30 cm olevista ja sitä pienemmistä kivistä. Seassa oli myös muutama suurempi kivi, joita oli koko latomuksen alueella. Pohjoisosassa oli lähinnä pienempiä kiviä, karkeaa hiekkaa oli myös näkyvissä kivien välissä. Latomuksen pinta oli kutakuinkin tasainen. Latomuksen pohjoisreuna oli korkeampi maanpintaan nähden kuin muualla. Raunion kivien välit olivat täynnä hiekkaa ja turvetta, paitsi kaivetun kuopan länsipuolella, missä osa kivien väleistä oli vapaat hiekasta ja turpeesta. Latomuksen kivien seassa oli muutama lohjennut kivi, joista kaksi oli yhteen kuuluvia. Kivet olivat kaivetun kuopan reunalla (*kartta n:o 11 ja kuva n:o 4*).

Latomuksen pohjoisreunassa oli turvekerroksen alla nähtävissä puoliympyrän kehän muotoinen kivikehä, joka oli koottu, halkaisijaltaan 30 cm ja sitä suuremmista, miehennostannaisista kivistä. Kehän ulkopuolelle, latomuksen keskikohdalle, oli asetettu kivipaasi osoittamaan suoraan pohjoiseen. Kivi oli noin 60 cm pitkä ja halkaisijaltaan noin 30 cm. Kivi oli osittain kehäkiveyksen päällä. Samanlainen kivipaasi mutta pienempi, noin 40 cm pitkä ja 20 cm halkaisijaltaan, oli kehäkiveyksen luoteisosassa ja tämänkin kivi oli asetettu poikittain kehäkiveykseen nähden (*kartta n:o 11 ja kuva n:o 5*).

Ensimmäisen kivikerran poiston jälkeen latomuksen pohjoisosassa paljastui karkeaa hiekkaa kivien alta. Muualla latomus oli hienosoran sekainen, paitsi kaivetun kuopan länsipuolella, missä ei ollut soraa havaittavissa vaan

kivien välit olivat tyhjä. Pohjoisreunan kehäkiveys tuli selvästi näkyviin (kuva n:o 6).

Toisen kivikerran poiston jälkeen koko kivikehä paljastui kunnolla näkyviin koko latomuksen alueelta (kuva n:o 7). Kehä oli koottu enimmäkseen noin 30 cm halkaisijaltaan olevista kivistä. Koivun juurakko oli hajoittanut kehän eteläosan. Latomuksen luoteisreunan ulkopuolella oleva pieni "kiviröykkiö" oli mahdollisesti latomuksen kivikehän kivistä koostuva, koska kivikehässä oli aukko juuri tämän pienen röykkiön kohdalla.

Kivikehän kivet olivat 15- 30 cm korkeita. Kiveys oli asetettu 17,28 - 17,45 m mpy. (kartta n:o 14 ja kuva n:o 8).

Kolmannen kivikerran alapuolella oli B-horisontti, joka oli hienosoraa. Kaivetun kuopan länsipuolella kiveys jatkui alaspäin, muodostaen kivillä täytetyn kuopan (kuvat n:o 7 ja 8). Latomuksen keskelle muodostui aiemmin kaivetun ryöstökuopan kanssa 2,15 cm pitkä, noin 90 cm leveä ja 25-30 cm syvä, itä-länsisuuntainen kuoppa⁶. Kuopan itäpään pohja oli hienoa soraa, B-horisonttia, kuten muuallakin latomuksen alueella. Kuopan länsipäätä peittävä kiveys oli maakivien päällä. Maakiveys peitti kuopan länsipään pohjan, joka oli hieman korkeammalla kuin itäpään sorapohja (kartta n:o 15). Kuopassa ei havaittu minkäänlaisia merkkejä vainajasta. B-horisonttia kaivettiin 5 cm paksuisissa tasoissa alaspäin ja kehäkivien alapuolet puhdistettiin. Lopuksi otettiin kaivausalueelta maanäytteet linjalta, X=1081,50; Y=160 - X=1075,50; Y=154, 25 cm välein.

Latomuksen eteläreunan ulkopuolelta löytyi kaksi liuskeesta valmistettua hioimen kappaletta (kartta n:o 16). Ensimmäinen hioimen kappale oli kerroksien A1 ja E rajalla ja löytyi A1 poiston yhteydessä. Toinen kappaleista oli heti kehäkiveyksen ulkopuolella E kerroksessa. Paremmin säilyneessä hioimen kappaleessa oli ruostetta yhdellä kapealla sivulla.

Latomuksesta löytyi kaksi kvartsiitti-iskosta ensimmäisen kivikerran poiston yhteydessä. Molemmat iskokset olivat ryöstökuopan koillisreunalla. Toisen kivikerran poiston yhteydessä löytyi latomuksen kaakkoisosasta lohkotun kvartsiitin kappale. Länsiosasta löytyi niin ikään toisen kivikerran poiston yhteydessä 9 kappaletta lohkotuja kvartsiitteja, joista osa on iskoksia. Latomuksen kivien poiston jälkeen löytyi vielä yksi kvartsiitti-iskos B-horisontista aivan kehäkiveyksen sisäpuolelta raunion luoteisreunalta.

Edellisten löytöjen lisäksi löytyi latomuksen koillisreunan ulkopuolelta isketty kvartsiitti, joka tuli A1-kerroksen poiston yhteydessä. Raunion itäreunan

⁶ Kuopan rajat olivat N-reuna: X=1078,37; Y=176 -X=1079,08; Y=175,96; E-reuna X=1078,02; Y=178,04 - X=1078,88; Y=178,06.

kehäkivien ulkopuolelta löytyi A2:sta kaksi kvartsiitti-iskosta. Kaakkoisreunan kehäkiveyksen ulkopuolelta löytyi yksi kvartsiitti-iskos ja lohkottu kvartsiitin kappale.

Vastineita ja alustava ajoitus

Länkimaan molemmat latomukset voidaan tulkita esineellisiksi ruumishautauksiksi, joista latomus A:n haudaus oli osittain tuhottu ryöstämällä ja koiran haudauksella. Latomus B:n haudaus oli tuhottu kokonaan ryöstämällä. Latomus B:n tuhoaminen heinä-elokuun aikana ei ollut ensimmäinen ryöstökerta, vaan hauda oli ryöstetty jo aikaisemmin. Tämän ryöstön yhteydessä hioimen kappaleet olivat joutuneet latomuksen eteläpuolelle kehäkiveyksen ulkopuolelle.

Haudaukset oli tehty matalien, kiven ja maan sekaisten latomuksien alla oleviin kuoppiin. Latomus B:ssä oli kehäkiveys, jota ei raunio A:ssa havaittu. Kuopissa ei havaittu minkäänlaisia jäänteitä itse vainajista eikä myöskään arkunjäänteitä. Latomus A:n haudaus oli pohjois-eteläsuuntainen ja latomus B:n haudaus taas oli itä-länsisuuntainen. Ruumishautaukseen viittaa se, että haudoista ei löytynyt palaneita luita. Ruumishaudauksen vahvistaa lisäksi raunio A:sta löydetty pronssisolki ja siihen kiinnittyneet tekstiilin jäänteet.

Hautamuodolle voidaan alustavasti löytää lähimmät vastineet Laitilan Untamalasta, missä on matalan kiven ja soran sekaisten kumpujen alle kaivettuihin kuoppiin tehty ruumis- ja polttohaudauksia. HUURTEEN ja SALON mukaan näille Laitilan Untamalan tyyppin haudoille on lähimmät vastineet löydettävissä Keski-Ruotsista ja Gotlannista.⁷ Hautamuoto on ollut Laitilassa käytössä koko roomalaisen rautakauden⁸, joten tämän perusteella Länkimaan latomukset voisi ajoittaa roomalaiselle rautakaudelle.

Eläinpäiselle soljelle löytyy melko läheinen vastine Ahvenanmaalta, Finströmin Bartsgårdasta⁹. Länkimaan solki on hieman yksinkertaisempaa tyyppiä kuin Bartsgårdanin solki, mutta ajoittuisi tämän kanssa vanhemmalle kansainvaellusajalle¹⁰. Ristipäiselle soljelle ei vastineita ole löytynyt.

⁷ Matti Huurre, *9000 vuotta Suomen esihistoriaa* (Keuruu 1979), s. 126; Unto Salo, *Pronssikausi ja rautakauden alku, Suomen historia I* (Espoo 1984), s. 207-208.

⁸ Esim. Salo, s. 207-208, 228.

⁹ Ella Kivikoski, *Die Eisenzeit Finnlands* (Helsinki 1973), Abb. 228.

¹⁰ Kivikoski, s. 45 Abb.228; Matts Dreijer, *The history of the Åland people I:1* (Mariehamn 1986), s. 93.

Rautaesineistä ei voi sanoa mitään, ennen kuin ne on konservoitu. Latomus B:n alustava ajoittaminen löydettyjen vähäisten esineiden perusteella on vaikeaa. Näyttäisi kuitenkin, että haudassa on ollut rautaesine tai -esineitä, koska hioimessa on ruostetta kiinni.

Suurehkot määrät kvartsiitti-iskoksia viitaisi kiven työstöön paikalla. Latomus A:n vierestä ja alta löydetty iskokset voivat olla vanhempia kuin itse hautalatomus. Latomus B:n luota löydetty iskokset voivat sijaintinsa perusteella olla hautauksen aikaisia, mutta iskokset voivat olla hautausta vanhempiakin. Ne ovat voineet joutua latomukseen hautauksen yhteydessä.

Länkimaan laki nousi merestä ajanlaskun alun jälkeen, noin 20 jaa.¹¹ Tällöin harjanne oli pieni luoto niemenkärjen päässä. Saari kasvoi mantereeseen kiinni noin 160 jaa. (*kartat n:o 1 ja 3*). Vanhemmasta roomalaisajasta saadaan hautausten ajoittamiselle takaraja, jota ennen hautauksia ei ole voitu tehdä. Eläinpäisen soljen avulla voidaan toinen hautauksista alustavasti ajoittaa vanhemmalle kansainvaellusajalle. Rantalinja olisi tällöin ollut noin 13-13,60 m mpy. Silloinen vesiraja oli Länkimaan pohjoispuolella nykyisen tien kohdalla, noin 30-40 m päässä latomuksista. Eteläpuolella vesiraja oli kauempana, nykyisen sorakuopan eteläreunan kohdalla, noin 100 m päässä latomuksista. Länkimaa oli tällöin niemenkärki, jonka pohjois- ja koillispuolelle jäi suojaista meren lahti. Lahden suu oli vain noin 100 m levyinen.

¹¹ Laskelmissa on käytetty vuoden 1982 arvoja ja maankohoamisnopeudeksi Kemin seudulla on laskettu 80 cm/100 vuotta. Ks. Mikko Paavola, Maankohoamistaulukko, Oulun yliopisto, historian laitos, s.a.; Martin Ekman, "Postglacial Uplift of the Crust in Fennoscandia and Some Related Phenomena", International Association of Geodesy, esitelmämoniste (Vancouver 1987); J. Kakkuri, "Character of the Fennoscandian Land uplift in the 20th Century", Fennoscandian Land uplift, Proceedings of a Symposium at Tvärminne, April 10-11, 1986, arranged by the Finnish national Committee for Quarternary Research, *Geological Survey of Finland, Special Paper 2*, 1987, s. 15-20.

ASUINPAIKKATUTKIMUS

Johdanto

Kesällä 1992 Kemin Länkimaalla ja Itärovalla tehdyt kaivaukset ovat ensimmäiset nykyisen Kemin kaupungin alueella tehdyt kaivaukset. Rannansiirtymäkronologian perusteella oletettiin, että Länkimaan harjulla olevat kivilatomukset ovat rautakautisia. Kivilatomusten tutkimisen ohella oli alusta asti aikomus etsiä asuinpaikkaa. Kemin lähistöllä tutkittuja röykkiöalueita ovat mm. Tornio Laivajärvi Rakanmäki, Tornio Kaakamo Luukkaankangas ja kesällä 1992 Keminmaa Kiimamaa. Kaikkien näiden kolmen paikan yhteydestä löytyi merkkejä rautakautisesta asutuksesta. Rakanmäellä asuinpaikka on laaja, n. 300 m. x 150 m, kiinteistä jäänteistä mainittakoon mm. kolme kuoppaliettä, yhdeksän avoliettä ja yksi kodansija. Rakanmäen asuinpaikka ajoittuu roomalaisaikaan eli n. 0-400 jaa. Rakanmäeltä Kemiin on n. 16 km.¹² Luukkaankankaan kaivausalueelta on löydetty mahdollinen kodanpohja ja lähes kivetön kuoppaliesi. Hiilien perusteella asuinpaikka ajoitettiin aikavälille 360-550 jaa. Luukkaankangas sijaitsee n. 14 km:n päässä Kemistä.¹³ Kiimamaan röykkiökaivausten yhteydessä löytyi yksi keittokuoppa, joka ajoittuu esiroomalaiselle rautakaudelle¹⁴. Kiimamaalta on Kemin Länkimaalle linnuntietä n. 5 km. Kaikki edellämainitut kaivaukset ovat olleet Oulun yliopiston tekemiä.

Länkimaalla koekuoppia kaivettaessa turve poistettiin mahdollisimman ohuesti lapiolla ja sen jälkeen siirryttiin käyttämään lastoja, kihveleitä ja juurisaksia. Kaikki hiekka seulottiin seuloilla, joiden silmäkoot olivat 0,6 cm. ja 0,4 cm. Turpeenpoiston jälkeen edettiin kymmenen cm:n kerroksissa. Kun ensimmäiset merkit liesistä havaittiin, jatkettiin töitä viiden cm:n kerroksissa. Tasojen numerointi alkaa liesien ensimmäisestä tasosta.

Tasosta 1 alkaen ollaan kerroksessa B-horisontti eli rikastunut kerros, joka muuttuu tasoksi C eli puhtaaksi maaksi ilman selkeää siirtymävaihetta. Kartoissa käytetään maannostumista seuraavia nimityksiä:

A = turvekerros (A0=turpeen pinta, karikekerros; A1=varsinainen turvekerros, humus)

¹² Markku Mäkivuoti, "An Iron-age Dwelling Site and Burial Mounds at Rakanmäki, near Tornio", *Fennoscandia archaeologica* V, 1988, s. 37; Pentti Koivunen, Suomen Tornionlaakson esihistoriaa, *Tornionlaakson historia* I (Malung 1991), s. 132,137, 140.

¹³ Koivunen, s. 136.

¹⁴ Jari Okkonen, *Keminmaan Kiimamaan röykkiö- ja asuinpaikkakohteen arkeologiset tutkimukset 1992*, Oulun yliopisto, historian laitos. Arkeologian tutkimusraportti (painossa).

E= huuhtoutunut kerros

B-horisontti = rikastunut kerros

C= puhdas maa, normaali pohjamaa¹⁵

Tutkimusalueet

Harjun laki

Harjun laella puusto on lähinnä mäntyä, aluskasvillisuus on pääasiassa puolukkaa. Maasto näyttää turpeen päällekin kiviseltä. Kiintopisteenä harjun laella käytettiin kivilatomus A:n kaakkoisreunalla olevaa maakiveä (*ks. kartta no. 2, yleiskartta*).

Koekuoppa 1

x=1060; y=170; koko 1 m. x 1 m.

Kuoppa sijaitsee harjun tasaisella laella, päälinjalla x=1060, n. 23 m. länteen kivilatomuksesta A (laskettu latomuksen keskilinjasta). Turvekerroksen poiston jälkeen näkyi ohut huuhtoutunut kerros. Kävi ilmi myös, että maaperä harjun laella on karkeaa hiekkaa, seassa isojakin kiviä. Kivien runsauden vuoksi ja koska kerrostumat olivat luonnollisia ja puhtaita, ei kuoppaa kaivettu kuin 15 cm.

A1= n. 5 cm.

E= n. 2 cm.

Kuoppa oli löydötön.

Koekuoppa 2

x=1060; y=180; koko 1 m. x 1 m.

Kuoppa sijaitsee harjun tasaisella laella, päälinjalla x=1060, n. 33 m. länteen kivilatomuksesta A. Turvekerroksen poiston jälkeen kävi ilmi, että kuoppa on täynnä kiviä. Kivien alta paljastui puhdas karkea hiekka, jonka seassa oli isojakin kiviä. Maaston vaikeudesta ja puhtaudesta johtuen kuoppaa kaivettiin vain n. 5 cm. Ilmeisesti maastosta johtuen ei podsolikerrosta näkynyt kuopassa lainkaan.

A1= n. 5 cm.

Kuoppa oli löydötön.

¹⁵ Kerrosten nimistä ks. D. S. Fanning & M. C. B. Fanning, *Soil-Morphology, Genesis, Classification* (New York 1989), kappale podzolization.

Sorakuoppa

$x=1074-1077$; $y=144-146$; koko 2 m. x 3 m. (laajuus yhteensä 6 neliometriä)

Latomuksen B lounaispuolella oli noin 5 m. halkaisijaltaan oleva ja 3-4 m. syvä soran tarkastuskuoppa. Tämän vieressä oli pitkänomainen painauma, joka oli n. 1 m. pitkä ja 0,5 m. leveä. Tämän painauman päälle tehtiin koeruutu.

Turpeen alapuolella oli huuhtoutunut kerros lukuunottamatta luoteiskulman kumpareta, jonka kohdalla ei huuhtoutunutta kerrosta ollut ollenkaan. Huuhtoutumiskerroksen alla oli B-horisontti, joka oli ruskeaa, karkeaa hiekkaa, jonka seassa oli isompia kiviä.

$A_1 = n. 5 \text{ cm.}$

Kuoppa oli löydötön, ja koska painauma, jota tutkittiin, oli ilmeisesti soranottokuopan kaivaneen kaivurin ajouralla, tulkittiin kuopanne kaivinkoneen tekemäksi.

Tasanne

Harjun koillisrinne laskee melko jyrkästi hiekkapohjaiselle tasanteelle, joka on ollut laajempi ennen soranottoa (*kartta n:o 3, korkeuskäyrät*). Puusto on mäntyä, ja aluskasvillisuus on enimmäkseen puolukkaa. Kiviä ei juurikaan turpeen pinnalle näy.

Koekuoppa 3

$x=1060$; $y=217$; koko 1 m. x 1 m.

Kuoppa sijaitsee päälinjalla $x=1060$, n. 24 m. itään kivilatomuksesta A. Turvekerroksen alta paljastuu maaperä, joka on hienoa hiekkaa. Huuhtoutumiskerros on paljolti turvekerroksen värjäämää. Huuhtoutumiskerroksesta alaspäin näkyy kuopassa muutamia kiviä, enimmäkseen pienehköjä. Kuoppaa kaivettiin n. 20 cm. Kuoppa oli löydötön ja hiekka puhdasta. Syvemmälle mennessä hieno hiekka muuttui puolikarkeaksi. Maannostuma oli normaali: A0, A1, E, B-horisontti ja C.

$A_1 = n. 7 \text{ cm.}$

$E = n. 5 \text{ cm.}$

Koekuoppa 4

$x=1064,5-1066$; $y=215-217$; koko yht. 4 m. x 2,5 m.

Koekuoppa 4 sijoitettiin 4,5 m. pohjoiseen koekuopasta 3 maastossa näkyvän loivan kuopanteen kohdalle. Kuopanteen mitat olivat n. 2 m. x 2 m., eikä sen ympärillä näkynyt selkeää valliä. Kesäkuussa avattiin 2 m. x 2,5 m. suuruinen

alue, ja koska kuoppa puolitti liedan, kaivettiin syyskuussa liedan toinen puoli esiin.

Liesi 1 (kartat no. 17-22, kuvat no: 9-11)

Liesi 1 oli 225 cm. pitkä ja 100,5 cm. leveä keskeltä, päissä hiukan kapeampi, n. 30 cm syvä ja se oli luoteis-kaakko -suuntainen. Ensimmäisen puolikkaan ensimmäinen taso antoi vaikutelman pyöreästä liedestä, jossa on muutamia palaneita kiviä ja vähän hiiltä. Heti ensimmäisen tason jälkeen kävi ilmi, että liesi oli säännöllisen muotoinen, suorakaide pyöristetyin kulmin. Uloimpana tätä suorakaidetta reunusti selkeästi palanut hiekka, siitä liedan sisäpuolelle seuraa palanutta hiiltä, joka on kerroksissa 2,5 ja 3 voimakkaimmillaan, samalla kun palaneen hiekan määrä alkaa näissä kerroksissa vähetä. Tasosta puolitoista lähtien on liedan keskustassa paljon palaneita kiviä, osa on palanut aivan murskaksi. Alimmaisena on hiilipatja.

Liedan rakenne on todennäköisesti ollut seuraava: on kaivettu loivareunainen kuoppa, jonka pohjalle ja reunoille on ladottu pitkiä puita, näiden päälle on kasattu useampi kerros kiviä. Ylemmissä kerroksissa liedan keskellä oleva maa on likaisen väristä. Vaaituslukujen perusteella liedan kaakkoispää on kaivettu syvemmälle kuin luoteispää.

Liedan ympärillä hiekka oli aivan puhdasta. Tämä seikka yhdessä sen kanssa, että turpeen pinnallekin näkyi painanne, vahvistavat käsitystä kuoppaan kaivetusta liedestä. Ympäröivän maan puhtauteen ovat voineet vaikuttaa myös luonnonolosuhteet tai se, että paikka ei ole ollut pitkäaikainen asuinpaikka. Merkkejä asumuksesta ei lieteen yksi liittyen löytynyt.

Kaikki maa seulottiin, mutta kuopasta ei tehty esinelöytöjä. Liedan kivien joukossa on kuitenkin kvartsiittilohkareita, joissa on selkeitä lohkopintoja. Kaikissa kivissä ei näy palon jälkiä, joten kysymys on se, ovatko ne lohjenneet luontaisesti, vai onko niitä lohkottu. Onko kiviä käytetty liedessä tavallisena raaka-aineena vai onko niitä ensin käytetty raaka-ainelohkareina ja sitten käytetty liesikivinä, vai onko ne tarkoituksellisesti laitettu lieteen lohkeamaan? Suurin osa kvartsiittipaloista tuli tasosta 2, -liedan välittömästä läheisyydestä. Maastossa ei havaittu luontaisia kvartsiittilohkareita, vaan koko kvartsiittimateriaali on joko lohkopintaista tai selkeästi työstettyä. Löytöluettelo liitteenä.

A1= n. 7 cm.

E= keskimäärin 5 cm.

Huuhtoutuneen kerroksen ja liedan ensimmäisen tason välissä oli puhtaan näköinen hiekkakerros.

Koeoja 1

Jatkokaivausten aikana syyskuussa tutkittiin tasannetta paremmin. N. 6-7 m koilliseen koekuopasta 4 näkyi maastossa painanne, joka oli hiukan jyrkempi kuin koekuopan 4 kohdalla oleva. Painanteen laajuus oli n. 1,5 m. x 1,0 m. Päätettiin tehdä pohjois-eteläsuuntainen 12 m. pitkä ja metrin leveä koeoja, jota laajennettiin pohjoispäässä niin, että painanne pystyttiin kaivamaan kokonaan. Koeojan koordinaatit: x=1060-1071, y=221-225, kaivettu neliömäärä oli yhteensä 27.

-Ruudut 1060/221-1065/221

Turpeenpoiston jälkeen paljastui maaperä, joka oli hienoa hiekkaa, eikä suuria kiviä näkynyt. Ojaa kaivettiin lastoilla 20 cm, mutta koska hiekka oli koko ajan aivan puhdasta, kaivettiin seuraavat kymmenen senttiä lapiolla. Hiekka muuttui syvemmälle mennessä puolikarkeaksi ja ilman selkeää siirtymää puhtaaksi pohjahiekaksi. Tämän jälkeen tehtiin lapiolla pistokokeita, joitten perusteella voitiin todeta että ojan tässä osassa ei voida nähdä merkkejä ihmisen toiminnasta. Maannostuma oli normaali: A0, A1, E, B-horisontti, C.

-Ruudut 1066/221-1067/223

Turpeenpoiston jälkeen jouduttiin tällä kohdalla aluetta laajentamaan maassa näkyvien kivien ja hiilen takia. Kun kivet oli poistettu, näkyi alla selkeästi ladottuja hiiltyneitä puita. Puita poistettaessa havaittiin, että osa niistä oli vain puoliksi palaneita, sisus oli lahonnutta. Puissa havaittiin myös leikkauspintoja. Tämän lisäksi maassa ei näkynyt mitään puihin liittyvää rakennetta, esim. palaneita kiviä, eikä myöskään palanutta hiekkaa. Hiiltyneet puut katosivat täydellisesti heti tasossa yksi, joka on se taso, jossa liedet 1 ja 2 tulivat näkyviin. Näinollen pidän todennäköisenä että hiiltyneet puut liittyvät varsin uuteen tulenpitopaikkaan. Lukuunottamatta hiiltyneitä puita oli maannostuma tälläkin alueella normaali: A0, A1, E, B-horisontti ja C.

-Ruudut 1068/221-1071/224

Kun aluetta kaivettiin kerroksessa 0-10 cm turpeen alapinnasta, näkyi aivan kaivetun alueen itäreunassa, ruudussa 1069/224 punaiseksi värjäytyneitä maata. Tästä läikästä löytyi 17 pientä palaneenluunpalaa. Läikkä jatkui kaivetun alueen reunan alle, mutta aluetta ei enää laajennettu. Punaiseksi värjäytyneet maa katosi seuraavan kymmenen cm:n kuluessa eli ennen liesitasoa 1.

Liesi 2 (kartat no: 17-18, 23-27, kuvat no. 12-14)

Liesi 2 on n. 199 cm pitkä, n. 110 cm leveä keskeltä ja n. 30 cm syvä. Liesi oli n. luode-kaakko -suuntainen. Muodoltaan liesi on suorakaide pyöristetyin kulmin ja

kuten liedessä yksi myös tässä on ulommaisena elementtinä vahvasti palanut hiekka, sitten tulee hiili ja sitten palaneita ja palamattomia kiviä. Tyypiltään ja rakenteeltaan liedet 1 ja 2 ovat samanlaisia.

Liedestä 1 liesi 2 poikkeaa siinä, että tasossa 1,5 liettä ympäröi likaisen värinen kerros, joka tasoon 2 mennessä supistuu läikäksi lieden koillispuolella ja sen jälkeen katoaa. Likamaa on saman väristä kuin likamaa lieden keskellä, tosin keskellä se on sekoittunut muihinkin väreihin. Tasosta 2,5 alkaen liesi on puhtaassa hiekassa.

Lieden 2 kohdalla kuoppa on jyrkempi kuin lieden 1 kohdalla. Heti turpeenpoiston jälkeen painanne näytti puunkaadolta, sillä painanteen eteläreunalla roikkui kaksi isoa kiveä. Kuitenkin lieden tasot vaikuttivat häiriintymättömiltä.

Koeojasta 1 ja sen laajennuksesta ei tullut esinelöytöjä, mutta vastaavanlaisia kvartsiitinkappaleita kuin koekuopassa neljä löytyi myös koeojasta yksi. Koeojan 1 kivet löytyivät kuitenkin heti B-horisontin pinnasta, ennen tasoa 1, eivätkä ne olleet lieden välittömässä läheisyydessä. Löytöluettelo liitteenä. Lukuunottamatta liettä oli tämänkin alueen maannostuma normaali.

Koeoja 2

$x=1072$, $y=211-213$, koko 1 m. x 3 m.

Koeojasta kuitenkin kaivettiin vain kaksi kertaa 1 metrin alue kummastakin päästä ajanpuutteen vuoksi (1072/211 ja 1072/213). Kummassakin kuopassa oli normaali häiriintymätön maannos, maa oli puhdasta ja kuopat löydöttömiä.

A1= 4-10 cm.

E= 2-5 cm.

Molempia kuoppia kaivettiin n. 25 cm.

Johtopäätökset

Harjun laen koekuopat osoittivat, että maasto on kivistä ja vaikeaa. Muutaman kuopan perusteella ei voi sanoa onko harjun laella merkkejä asutuksesta, mutta näiden kahden kuopan kohdalla ei mitään merkkejä asutuksesta näy.

Tasanteen kohdalla tilanne on toinen. Maaperä on hienoa hiekkaa, joka syvemmälle mennessä muuttuu puolikarkeaksi hiekaksi. Lisäksi tasanne on suojaisa ja se on auennut meren suojaisalle lahdelmalle päin, ei avomerelle (*kartta n:o 3, korkeuskäyräkartta*).

Koska alueelta ei tehty esinelöytöjä, ainoita merkkejä asutuksesta ovat liedet 1 ja 2. Nykyisen maankohoamisen mukaan puhtaasti matemaattinen takaraja liedelle 1 on 332 jaa. ja liedelle 2 n. 392 jaa. Alueella ei kuitenkaan ole

voinut heti asua maanpinnan noustua merestä, sillä alue on sen verran loiva. Liedestä 1 otettu hiilinäyte ajoittuu 670-1152 jaa., tällöin vesiraja olisi voinut olla 11 m:n korkeuskäyrän kohdalla. Tällöin ranta olisi liesistä n. 100 m:n päässä.¹² Etäisyys on kuitenkin ymmärrettävissä alueen loivuuden vuoksi. Hiilinäyte liedestä 2 lähetetään toivottavasti vuoden 1993 kuluessa.

Liesiä ympäröivä maa oli enimmäkseen puhdasta, ja sielläkin missä likamaata oli, kerrostuma oli ohut. Tämä voi johtua luonnonolosuhteista, eli meri on voinut huuhtoa tasannetta, mutta myös siitä, että alueella ei ole asuttu pitkäaikaisesti, tähän viittaa myös löydöttömyys. Liedet ovat selkeän muotoisia, mutta suorakaiteen muoto on yksi liesien perustyyppi ja ilmeisesti myös liesien rakenne on yleinen, joten näiden perusteella on vaikea tarkentaa ajoitusta. Rakenteeltaan tai muodoltaan samantyyppisiä liesiä on monelta alueelta ja eri ajoilta: esim. Anne VIKKULA kuvaa Suur-Ilomantsin esihistoriassaan Ilomantsin Karpankankaan liesiä sellaisin sanoin, että ne sopisivat suoraan Kemin Länkimaan liesiin. Karpankankaan liedet on kuitenkin ajoitettu kivikautisiksi.¹³ Myös Kolarin Äkäslompolon Yllästievan v. 1989 kaivetut suorakaiteenmuotoiset liedet muistuttavat Länkimaan liesiä, ja niiden on ajateltu liittyvän saamelaisasutukseen.¹⁴ Pronssikautinen esimerkki voisi olla Kronobyn Borgbackenin v.1989 kaivettu liesi, joka on rakenteeltaan samanlainen mutta muodoltaan erilainen kuin Länkimaan liedet.¹⁵

Rakenteet Länkimaalla ovat selkeästi liesiä: palanut hiekka, hiilet ja palamisesta rapautuneet kivet todistavat tämän, mutta mihin tarkoitukseen liesiä on käytetty, ei ole yhtä selvää. Vikkulan teorian mukaan tämänkaltaisissa liesissä kivet ovat puiden päällä sen takia, että päällä olevat kivet varaavat lämpöä paremmin kuin puiden alla olevat kivet. Ja nämä liedet olisivat kertakäyttöisiä.¹⁶ Kesän 1992 tutkimusten aikana ei löydetty viitteitä liesiin liittyvistä asumuksista.

¹² Ks. s. 9 viite 11. C-14-ajoitus Hel-3235.

¹³ Anne Vikkula, Katsaus Suur-Ilomantsin esihistoriaan, *Suur-Ilomantsin historia*. (Pieksämäki 1991), s. 30, 68.

¹⁴ Jukka Moisanen, "Yllästievan liedet", *Kentältä poimittua*, 1992, s.47-49.

¹⁵ Päivi Kankkunen, "Kronoby Borgbacken - pronssikautinen asuinpaikka", *Kentältä poimittua*, 1992, s. 60-63.

¹⁶ Vikkula, s. 30, 68.

LÖYTÖLUETTELO

HuK Sanna Eskolan, HuK Pekka Krankan ja HuK Timo Ylimaunun Kemlin Länkimaan rautakautiselta kalmistoalueelta ja asuinpaikalta Oulun yliopiston historian laitoksen opetuskaivauksilla (KL-92) 22.6.-3.7.1992 ja 31.8.-11.9.1992 esiin kaivattamat löydökset. Diar. 2.2.1993. T.Y. KM 27701

1. Pronssisolki, eläinpää- ja spiraaliornamentiikalla koristeltu solki, joka on valmistettu valamalla. Soljen keskellä on kaari kahden spiraalikehäkoristeen välissä. Kaaren keskiosassa harja, jonka molemmin puolin urat. Toisen pään ja spiraalikehän välissä on harjallinen kaula, toisessa päässä ei kaulaa ole. Solki on korroosion vaurioittama. Löytyi kivien välistä latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä, hiekan, hiilen ja turpeen sekaisesta maasta. 68x19x14 mm, X=1060,74; Y=191,90 ja Z=16,90.
2. Pronssisolki, ristikoristeinen solki, joka on valmistettu valamalla. Soljen keskellä oleva kaari on kolmikulmainen. Jalka on kolmion mallinen ja sitä kiertää kierteen tapainen uurrekoristelu. Ristin mallisessa yläosassa on profiloitu nuppi keskimmaisessä sakarassa, kahden sivusakaran päät ovat tasaiset ja hieman leveämmät kuin niiden keskiosat. Ristin reunoja kiertää uurre. Solki on muutamien paikoin korroosion vaurioittama. Solki löytyi aivan edellisen soljen vierestä, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä, kivien välistä. 58x12,5x14 mm, X=1060,74; Y=191,93 ja Z=16,88.
3. Nuolenkärki, ruodollinen rautakärki, löytyi kahdessa osassa, 60 cm etäisyydeltä toisistaan, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä. Kärkiosa oli pohjoisempina kuin ruodon piikki. Kappaleet ovat yhteen sopivia. Terän lehti on toiselta puolelta leveämpi kuin toiselta. Löytökerroksessa oli hiekkaa, hiiltä ja turvetta. Kärki: 58,5x14x3,5 mm, X=1060,94; Y=192,70, Z=17,04. Ruoto: 42x15x5 mm, X=1060,42; Y=192,90 ja Z=16,98.
4. Rautaesine. Latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä. 33x9 mm, X=1060,85; Y=193 ja Z=16,88.
5. Rautasilppu, löytyi laboratoriossa seulotusta ja tutkitusta maanäytteestä, joka oli solkien ympäriltä.
6. Tekstiilikuituja, kiinnittyneenä molempiin pronssisolkiin. X=1060,74; Y=191,90 ja ,93.
7. Hioin, 2 kpl, liusketta. Ensimmäisen kappale on suunnikkaan muotoinen. Toinen on kolmion mallinen. Kappaleet löytyivät latomus B:n eteläreunan ulkopuolelta. Löytö 1 löytyi A1 ja E:n rajalta. Löytö 11 oli kehäkivien välissä E:ssä. 29x20x4,5 mm, 17,76 g, X=1075,90; Y=157,25; Z=17,31; 48x14x3,5 mm, 10,72 g, X=1076,45; Y=158,30; Z=17,32.
8. Kvartsiitti-iskoksia 51 kpl, latomus A:n itäpuolelta, B-horisontista, alueelta, joka rajoittui pisteisiin: Yht. 98,06 g. W:1060/196; N:1060,65/196,40; E:1060/197 ja S:1059,56/197, Z=17,12.
9. Kvartsiittiydin, Latomus A:n itäpuolelta, B-horisontista. 99x59x71 mm, 672,5 g, X=1059,56; Y=196,93 ja Z=17,12.
10. Kvartsiitti-iskos, latomus A:n hautakuopan luoteispuolelta, B-horisontista. 43x33x16 mm, 27,15 g, X=1060,90; Y=192,40 ja Z=17,17.
11. Kvartsikaavin. Latomus A:n koillispuolelta, B-horisontista. 15,5x15,5x4 mm, 5,97 g, X=1063,30; Y=195,80 ja Z=17,05.

12. Kvartsi-iskos, latomus A:n koillispuolelta, B-horisontista. 13x11x7 mm, 2,33 g, X=1062,70; Y=192,50 ja Z=17,14.
13. Kvartsiitti, isketty. Latomus A:n koillispuolelta, B-horisontista. 31x25x12 mm, 7,6 g, X=1062,70; Y=194,20 ja Z=17,18.
14. Kvartsiitti-iskos, latomus A:n koillispuolelta, B-horisontista, seulasta. 25x20x7 mm, 2,84 g, X=1062,70; Y=196,50 ja Z=17,16.
15. Kvartsiitti-iskos, latomus A:n hautakuopan itäpuolelta, B-horisontista, latomuksen kiveyksen alapuolelta. 41x24x7 mm, 15,59 g, X=1060,20; Y=193,50 ja Z=17,18.
16. Kvartsiitti-iskos, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä seulotusta maasta. 7x5,5x2,5 mm, 0,2 g.
17. Kvartsiittiesine. Latomus A:n koillispuolelta, B-horisontista, seulasta. 23x20x12 mm, 18,1 g, X=1063,30; Y=195,80 ja Z=17,05.
18. Kvartsiitti-iskos, 2 kpl, irtolöytöinä latomus A:n alueelta. 63x21,5x10,5 mm, 25,35 g ja 27x17,5x3 mm, 5,19 g.
19. Kvartsiitti, isketty. Latomus B:n koillispuolelta A1 ja A2 rajalta. 17x12x13 mm, 14,71 g, X=1079,60; Y=159,00; Z=17,26.
20. Kvartsiitti-iskos, latomus B:n koillisosasta, hautakuopan pohjoisreunalta 1. kivikerran alta. 19x11,5x3 mm, 1,25 g, X=1078,80; Y=157,85; Z=17,43.
21. Kvartsiitti-iskos, latomus B:n koillisosasta, hautakuopan koillispuolelta 1. kivikerran alta. 8x6x3 mm, 0,42 g, X=1078,85; Y=158,05; Z=17,43.
22. Kvartsiitti, lohkottu, latomus B:n kaakkoisosasta 1. kivikerran alta. 102,5x74,5x46 mm, 434,9 g, X=1077,30; Y=157,95; Z=17,36.
23. Kvartsiitti lohkoja ja iskoksia, 9 kpl, latomus B:n länsiosasta 1.kivikerran alta. yht. 301,2 g, X=1078,00-1078,25; Y=155,62-155,82; Z=17,40.
24. Kvartsiitti-iskos, latomus B:n eteläpuolelta A2:sta. 12,5x13x3,5 mm, 0,52 g, X=1076,05; Y=157,76; Z=17,33.
25. Kvartsiitti, lohkottu, latomus B:n kaakkoispuolelta A2:sta. 49x31x19 mm, 24,46 g, X=1075,70; Y=158,30; Z=17,30.
26. Kvartsiitti-iskos, latomus B:n itäpuolelta A2:sta. 37,5x26x5 mm, 3,81 g, X=1078,70; Y=159,24; Z=17,27.
27. Kvartsiitti-iskos, Latomus B:n luoteisreunasta B-horisontista. 27x5x6 mm, 2,0 g, X=1079,20; Y=155,65; Z=17,46.
28. Kivilaji-iskos, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä seulotusta maasta, 10x11x3 mm, 1,54 g.
29. Kivilajilohko, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä seulotusta maasta, 93x59x28 mm, 112,07 g.
30. Kvartsi, latomus A:n itäpuoli, B-horisontti, 23x14x6 mm, 2,53 g, X=1059,90; Y=195,50, Z=17,16.

31. Kvartsiitti-iskos, latomus A:n hautakuopan pohjoispäästä seulotusta maasta, 61x23x12 mm, 10,3 g.

32. a) Kvartsiittia, 2 kpl., yht. 64,6 g., X=1066,35; Y=217,10; Z=14,50, krs. 2.

b) Kvartsiittipala, 302 g., X=1066,35; Y=217,10; Z=14,50, krs. 2.

c) Kvartsiittipaloja, kolme yhteensopivaa kappaletta, yht. 2702,7 g., X=1066,30; Y=216,70; Z=14,44, kerrosista 1,5-2.

d) Kvartsiittipala, 387,5 g., X=1068,70; Y=222,10; B-hor., pinnasta.

e) Kvartsiittipala, 928,0 g., X=1070; Y=221,60; B-hor., pinnasta.

33. Palaneita luita 0,72 g, X=1069; Y=224; B-hor., pinnasta.

Näytteet

1. Hiilinäyte, koekuoppa 4 liesi 1 (näyteluettelossa no. 12). x=1065,5; y=218,11; z=14,43 m. m.p.y.

Otettu 3.7.1992. Ajoitettu Helsingin yliopiston ajoituslaboratoriossa Hel-3235 (7,0 g. hiiltä).

670-1152/12

2. Hiilinäyte, koeoja 1 laajennus liesi 2. x=1069,27; y=223,47; z=13,98 m. m.p.y. Otettu 10.9.1992.

3. Puunäyte, koekuoppa 4 liesi 1 (näyteluettelossa no. 16). x=1064,70; y=218; z=14,43 m. m.p.y.

4. Puunäyte, koekuoppa 4 liesi 1 (näyteluettelossa no.17). x=1065,5; y=217; z= 14,30 m. m.p.y.

5. Maanäyte, Länkimmä røykkiö II (näyteluettelossa no 8)

	x	y	z m. m.p.y.
1.	1081,50	160,00	17,02
2.	1081,35	159,80	17,01
3.	1081,15	159,60	17,03
4.	1081,00	159,50	17,00
5.	1080,75	159,30	17,04
6.	1080,60	159,10	17,06
7.	1080,45	158,95	17,07
8.	1080,30	158,80	17,11
9.	1080,10	158,60	17,18
10.	1079,90	158,45	17,21
11.	1079,75	158,25	17,24
12.	1079,55	158,05	17,26
13.	1079,40	157,90	17,26
14.	1079,20	157,70	17,26
15.	1079,05	157,55	17,24
16.	1078,85	157,45	17,15
17.	1078,70	157,20	17,09
18.	1078,50	157,00	17,02
19.	1078,35	156,85	17,07
20.	1078,15	156,65	17,23
21.	1078,00	156,50	17,29
22.	1077,80	156,30	17,28
23.	1077,65	156,10	17,28

24.	1077,45	155,95	17,30
25.	1077,25	155,75	17,28
26.	1077,10	155,60	17,33
27.	1076,90	155,40	17,32
28.	1076,75	155,25	17,27
29.	1076,55	155,05	17,25
30.	1076,40	154,90	17,24
31.	1076,20	154,70	17,25
32.	1076,05	154,55	17,26
33.	1075,85	154,35	17,25
34.	1075,70	154,20	17,28
35.	1075,50	154,00	17,34

LUETTELO KUVITUKSESTA

KARTAT

1. Yleiskartta Kemin alueesta ja Oulun yliopiston vuoden 1992 opetuskaivauskohteiden sijoittuminen.
2. Yleiskartta tutkimusalueesta.
3. Länkimaan korkeuskäyräkartta.
4. Vaaituskartta, latomus A.
5. Tasokartta, latomus A turpeen poiston jälkeen.
6. Tasokartta, latomus A, koiran hauta.
7. Tasokartta, latomus A, hautakuoppa.
8. Löytökartta, latomus A, hautakuoppa
9. Löytökartta, latomus A.
10. Vaaituskartta, latomus B.
11. Tasokartta, latomus B turpeen poiston jälkeen.
12. Tasokartta, latomus B.
13. Profiili, latomus B.
14. Tasokartta, latomus B, kehäkiveys.
15. Tasokartta, latomus B, hautakuoppa.
6. Löytökartta, latomus B.
17. Vaaituskartta, Kuoppa 1064,50-1067/215-219 sekä Koeoja 1060-1072/221-225.
- 18 Sijaintikartta.
19. Tasokartta, Koekuoppa 4, 1064,50-1067/217-219, tasot: 1,5 ja 2,5.
20. Tasokartta, Koekuoppa 4, 1064,50-1067/215-217, tasot: 1; 1,5 ja 2.
21. Profiilikartta, Koekuoppa 4.
22. Tasokartta, Koekuoppa 4, 1065-1067/215-217, tasot: 2,5 sekä 3.
23. Tasokartta, Koeoja 1, 1066-1071/221-225, taso 1.

24. Tasokartta, Koeoja 1, 1066-1071/221,75-225, taso 1,5.
25. Tasokartta, Koeoja 1, 1068-1071/221,75-225, taso 2.
26. Tasokartta, Koeoja 1, 1068-1070/222-225, taso 2,5.
27. Tasokartta, Koeoja 1. 1068-1070/222-225, taso 3.

KUVAT

1. Latomus A turpeen poiston jälkeen.
2. Latomus A hautakuoppa.
3. Latomus B ryöstökuoppa.
4. Latomus B turpeen poiston jälkeen.
5. Latomus B, 1. kivisterran poiston jälkeen, pohjoisosan kehäkiveys.
6. Latomus B, 2. kivisterran poiston jälkeen.
7. Latomus B, kehän poikkikivet.
8. Latomus B, Pohjaan kaivettuna, kehäkiveys.
9. Koekuoppa 4, liesi 1, taso 2.
10. Koekuoppa 4, liesi 1, taso 2,5.
11. Koekuoppa 4, liesi 1, taso 2,5.
12. Koeoja 1, liesi 2, taso 2.
13. Koeoja 1, liesi 2, taso 2,5.
14. Koeoja 1, liesi 2, taso 3.

ARKISTOTIEDOT

KEMI LÄNKIMAA

Röykkiöalueen ja asuinpaikan tutkimus 22.6.-3.7.1992 ja 31.8.-11.9.1992. KL-92

Kunta: Kemi

Kylä: Lautiosaari

Tila: 32:10 Matinlassi

Maanomistaja: Lauri Pasanen, Pasasentie, 94200 KEMI.
Matti Pasanen

Peruskartta: 2541 11 KIRVESAAPA

Koordinaatit: X=7295 04; Y=530 15; Z=17

Tarkastukset: Markku Torvinen, 1987, tarkastusraportti. Museovirasto, arkeologian osasto, topografinen arkisto; Sanna Eskola, Pekka Krankka, Timo Ylimaunu, 1990, Kemin kaupungin muinaisjäännösten inventointi 1990. Museovirasto, arkeologian osasto, topografinen arkisto.

Rikosilmoitukset: 19.08.1992 R/7143/92 Kemin poliisilaitos.

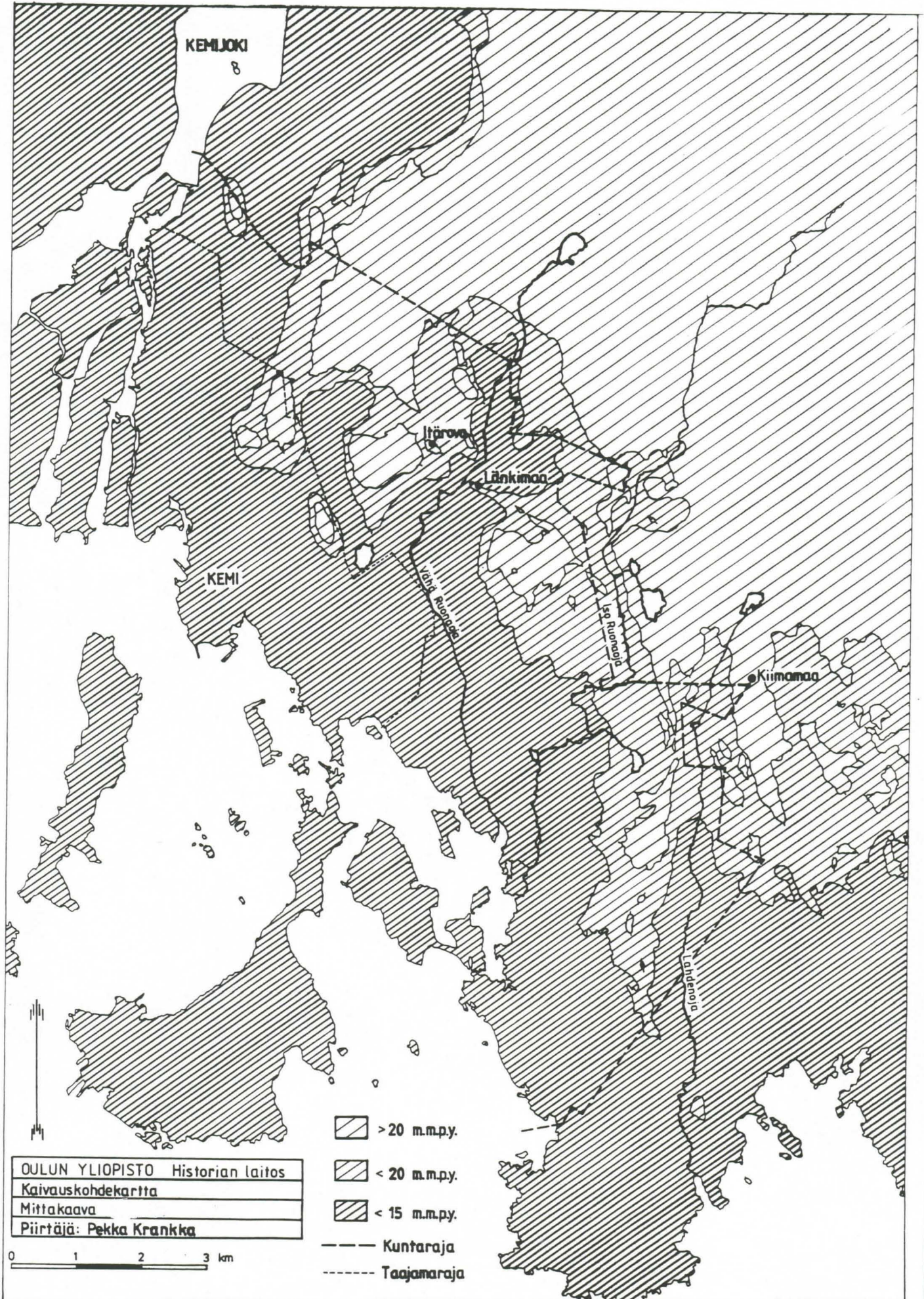
Kirjallisuus: Antti Åqvist, "Kotoista tarinaa" (*Jatuli I, Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu*, 1950).
Sanna Eskola, Pekka Krankka, Timo Ylimaunu, *Kiinteät muinaisjäännökset Kemin kaupungissa* (Kemin kaupunki, ympäristönsuojelujulkaisu n:o 9, 1991),
Pekka Krankka, "Kemin kiinteät muinaisjäännökset" (*Jatuli XXII, Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu*, 1992),
Timo Ylimaunu, "Kemin esihistoriaa muinaisjäännösten inventoinnin perusteella" (*Jatuli XXII, Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu*, 1992).
Hannu Kotivuori, Markku Torvinen, *Länsi-Pohjan kiinteät muinaisjäännökset* (Lapin seutukaavaliito, julkaisu n:o 117 sarja A, 1992)

Radiohiiliajoitus: Hel-3235 1130±100

Dokumentaatio: Inventointidiat: 2
MV-inventointikuva:1
Kaivausdiat: 206
MV-kaivauskuvat: 152
Värinegatiivikaivauskuvat: 220
Kartat: 35

BIBLIOGRAFIA

- Dreijer, Matts**, *From the Stone Age to Gustavus Wasa, The history of the Åland people I:1* (Mariehamn 1986).
- Ekman, Martin**, "Postglacial uplift of the crust in fennoscandia and some related phenomena", International Association of Geodesy, esitelmämoniste (Vancouver 1987).
- Fanning, D. S. & Fanning, M. C. B.**, *Soil: morphology, genesis and classification* (New York 1989).
- Huurre, Matti**, *9000 vuotta Suomen esihistoriaa* (Keuruu 1979).
- Kakkuri, Juhani**, "Character of the Fennoscandian Land uplift in the 20th Century", Fennoscandian Land uplift, Proceedings of a Symposium at Tvärminne, April 10-11, 1986, arranged by the Finnish national Committee for Quarternary Research, *Geological Survey of Finland, Special Paper 2*, 1987.
- Kankkunen, Päivi**, "Kronoby Borgbacken - pronssikautinen asuinpaikka", *Kentältä poimittua*, 1992.
- Kivikoski, Ella**, *Die Eisenzeit Finnlands* (Helsinki 1973).
- Koivunen, Pentti**, Suomen Tornionlaakson esihistoriaa, *Tornionlaakson historia I* (Malung 1991).
- Moisanen, Jukka**, "Yllästievan liedet", *Kentältä poimittua*, 1992.
- Mäkivuoti, Markku**, "An Iron-age Dwelling Site and Burial Mounds at Rakanmäki, near Tornio", *Fennoscandia archaeologica V*, 1988.
- Okkonen, Jari**, *Keminmaan Kiimamaan röykkiö- ja asuinpaikkakohteen arkeologiset tutkimukset 1992*, Oulun yliopisto, historian laitos. Arkeologian tutkimusraportti (painossa).
- Paavola, Mikko**, Maankohoamistaulukko, Oulun yliopisto historian laitos (painamaton s.a.).
- Salo, Unto**, Pronssikausi ja rautakauden alku, *Suomen historia I* (Espoo 1984).
- Suomen geologinen kartta**, kallioperäkartta 2541 Kemi, 1:100 000.
- Suomen geologinen yleiskartta**, maaperäkartta n:o 25 Kemi, 1:400 000.
- Vikkula, Anne**, Katsaus Suur-Ilomantsin esihistoriaan, *Suur-Ilomantsin historia* (Pieksämäki 1991).
- Åqvist, Antti**, "Kotoista tarinaa", *Jatuli - Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu II*, 1950.

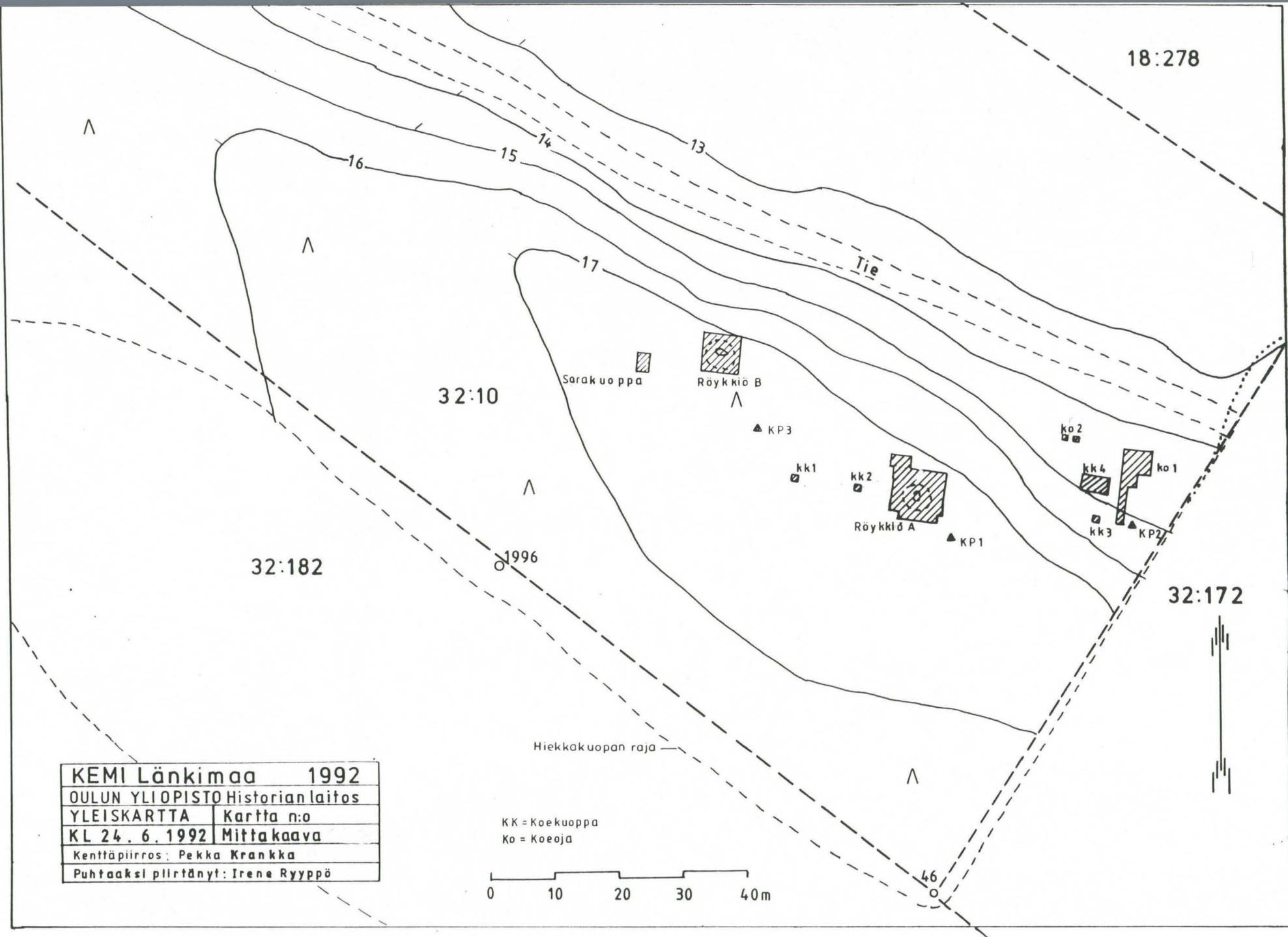

OULUN YLIOPISTO Historian laitos
 Kaivauskohdekartta
 Mittakaava
 Piirtäjä: Pekka Krankka

0 1 2 3 km

- > 20 m.m.py.
- < 20 m.m.py.
- < 15 m.m.py.
- Kuntaraja
- Taajamaraja

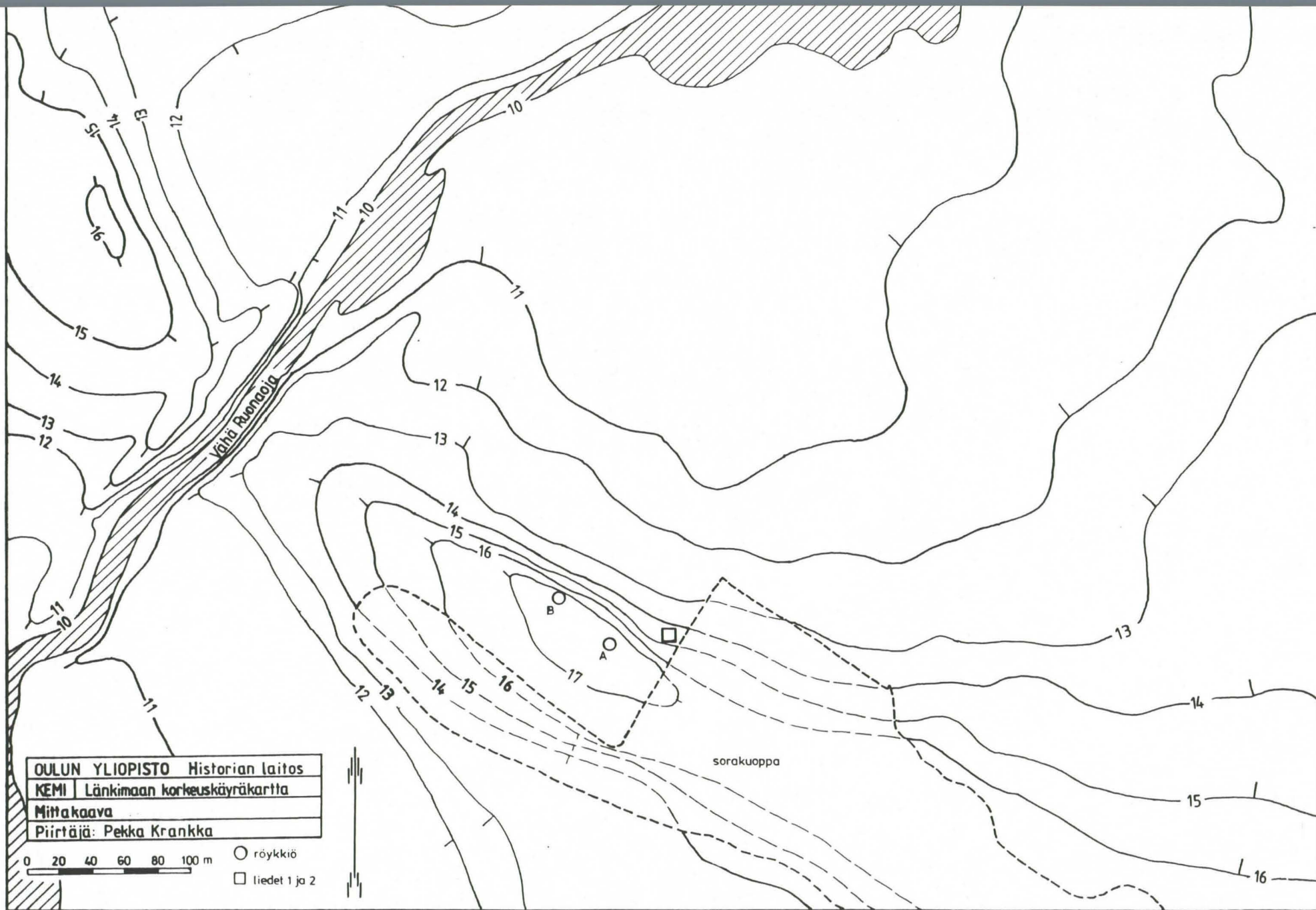
18:278

KEMI Länkimaa 1992	
OULUN YLIOPISTO Historianlaitos	
YLEISKARTTA	Kartta n:o
KL 24.6.1992	Mittakaava
Kenttäpiirros: Pekka Krankka	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

KK = Koekuoppa
 Ko = Koeoja

0 10 20 30 40 m

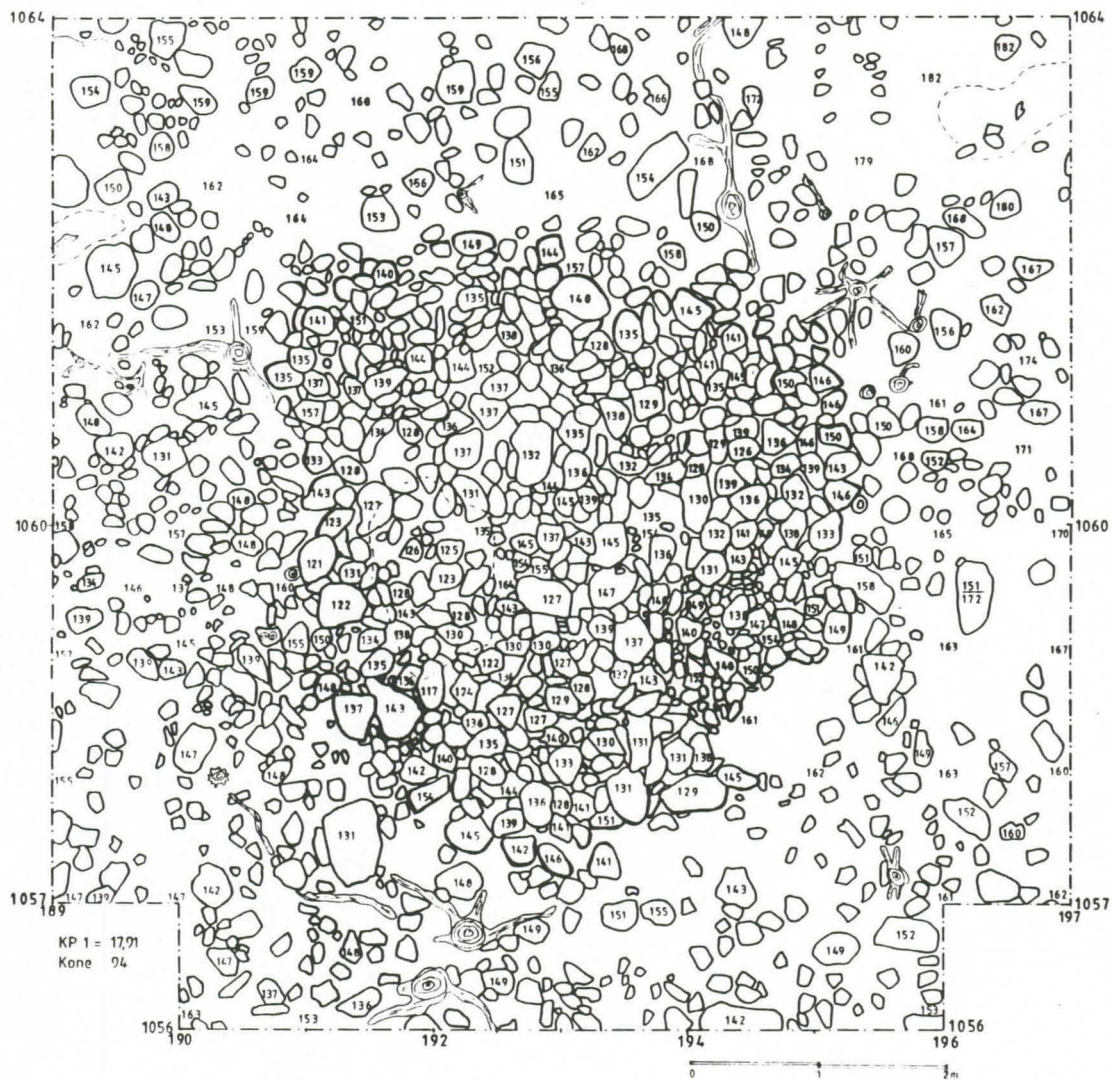
1064-	159	166	164	150	161	162	161	162	165	168	156	157	174	178	184	181	180
	161	160	160	160	159	161	160	160	159	165	169	173	172	175	176	181	177
	149	154	156	157	157	161	159	161	159	161	154	165	167	171	175	181	177
	149		154	156	157	161	156	164	152	152	153	155	157	163	162	169	177
	149	145	151	154	151	154	152	150	140	141	156	156	153	153	162	164	171
	152	149	145	134		146	150	143	139	135	140	140	156	156	160	165	178
	150	144	145	146		147	139	138	147	142	133	139	149	153	160	162	167
	152	150	148	150	147	135	125	125	135	147	134	138	147	150	160	164	168
1060-	139	144	150	149	142	148	129	123	155	141	151	147	139	156	162	163	167
	150	150	149	150	150	140	128	131	146	156	149	138	146	153	159	162	167
	144	140	132	139	155	152	136	128	144	147	145	153	158	157	160	155	167
	152	150	142	144	150	150	145	136	133	135	142	153	151	156	157	157	163
	145	151	152	152	150	155	143	145	136	143	131	157	158	147	154	158	162
	150	152	150	148	156	154	155	149	144	143	133	150	160	161	160	159	160
	147	148	150	150	151	152	134	155	142	156	159	159	160	158	154	157	160
	143	140	143	145	147	152	150	145	151	152	155	136	161	157	157	154	159
	145	150	148	149	148	141	148	144	146	152	154	156	164	157	154	154	153
	143	156	150	158	157	148	146	140	143	146	156	139	154	156	141	148	151
	155	154	152	154	153	150	150	151	149	159	149	147	142	153	153	151	157
1055	150	151	154	153	150	151	150	150	152	151	151	144	148	150	152	152	152
	189	190	191	192	193	194	195	196	197								

0 1 2 m

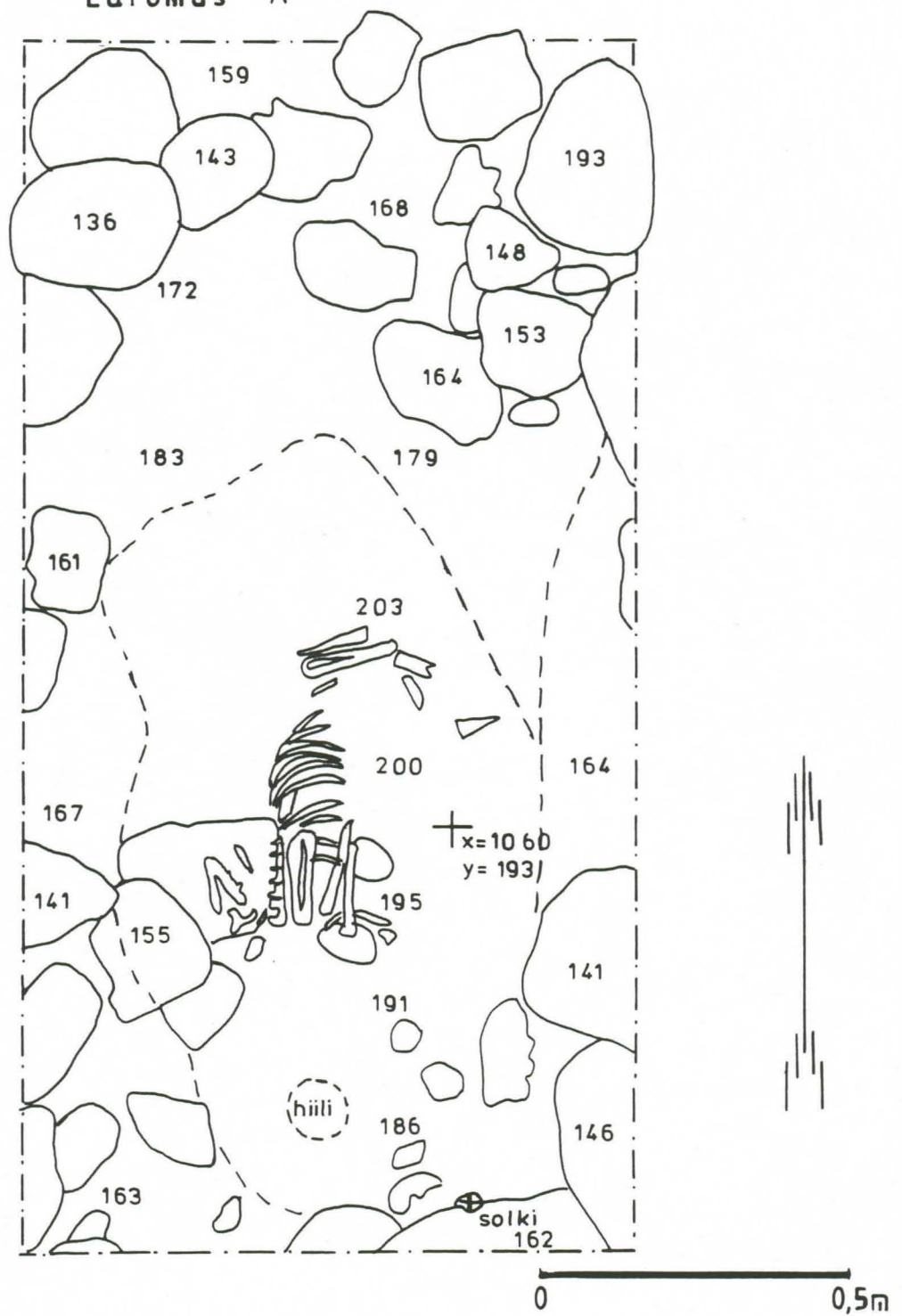
KEMI Länkimaa 26. 6. 1992	
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Vaaituskartta	Kartta n:o
Röykkio A	Mittakaava
Kenttäpiirros : Pekka Krankka	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	
KP1 17,91m mpy. lukema 94	

Latomus A

KEMI Länkimaa 1992	
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Tasokartta	Kartta
KL 24.6.1992	Mittakaava
Kenttäpiirros: J. Alakorppa	P. Kränkä
Puhdaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Latomus A

KP 1 = 17,91

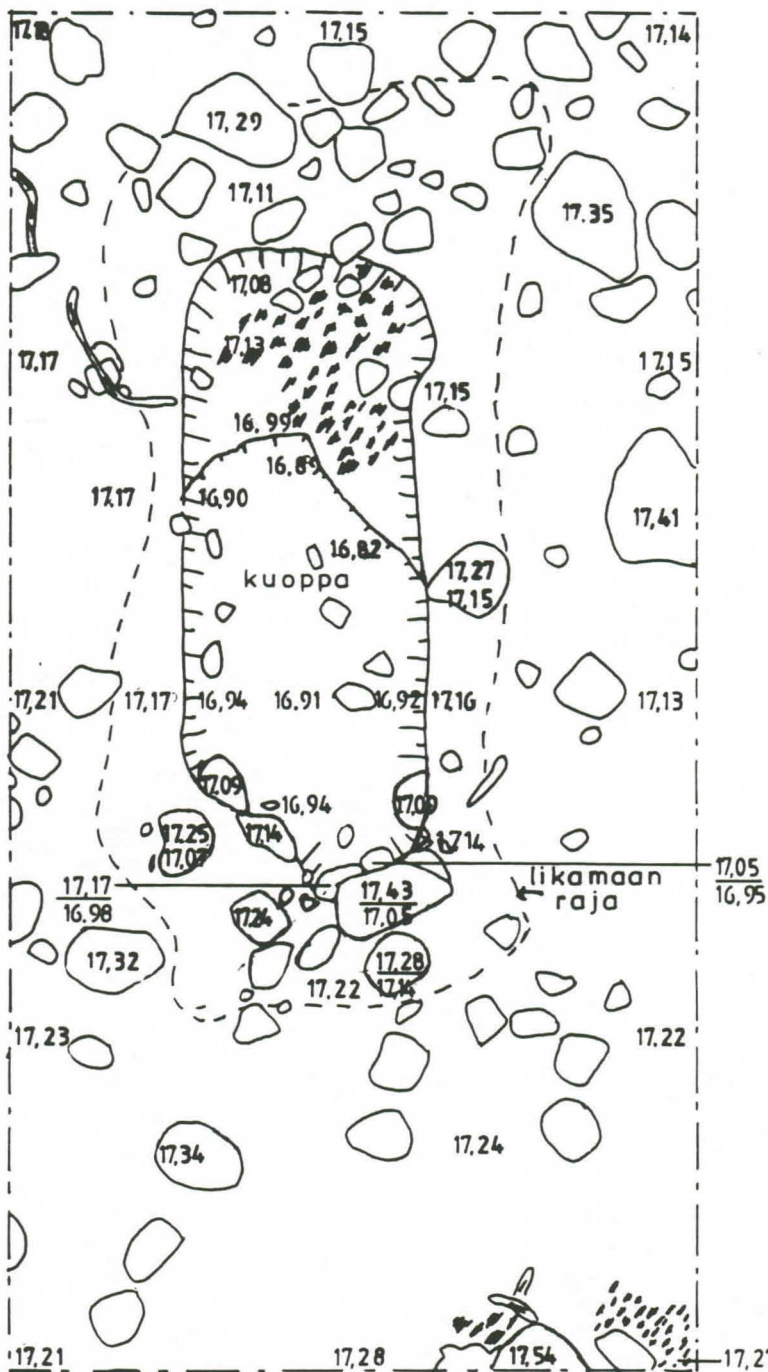
kone = 94

KEMI Länkimaa 1992	
OULUN YLIOPISTO Historianlaitos	
TASOKARTTA	Kartta n:o
KL 29.6.1992	
Kenttäpiirros: Pekka Krankka	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

x=1062
y= 192

Latomus A

x=1062
y= 194

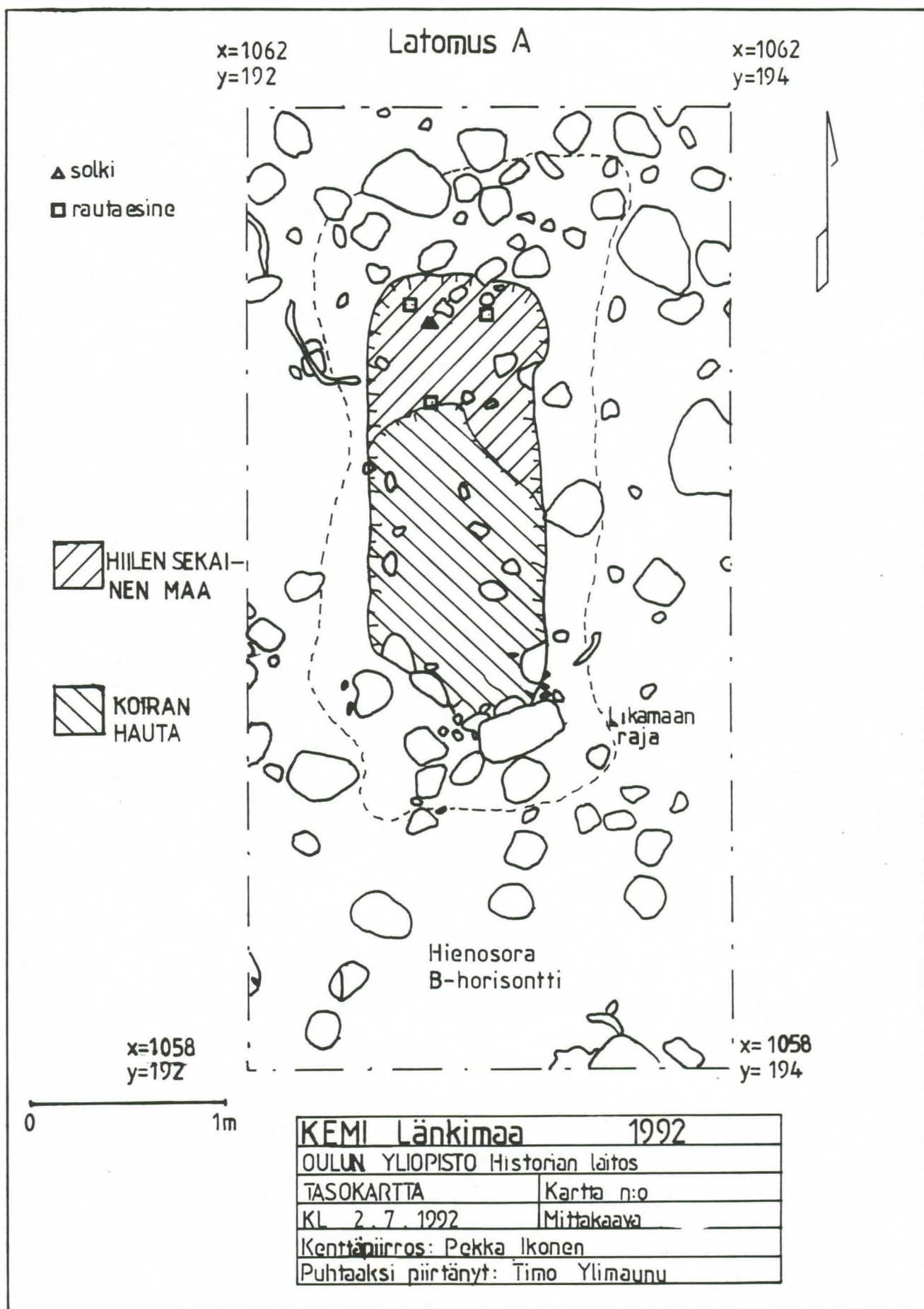

x=1068
y= 192

x=1068
y= 194

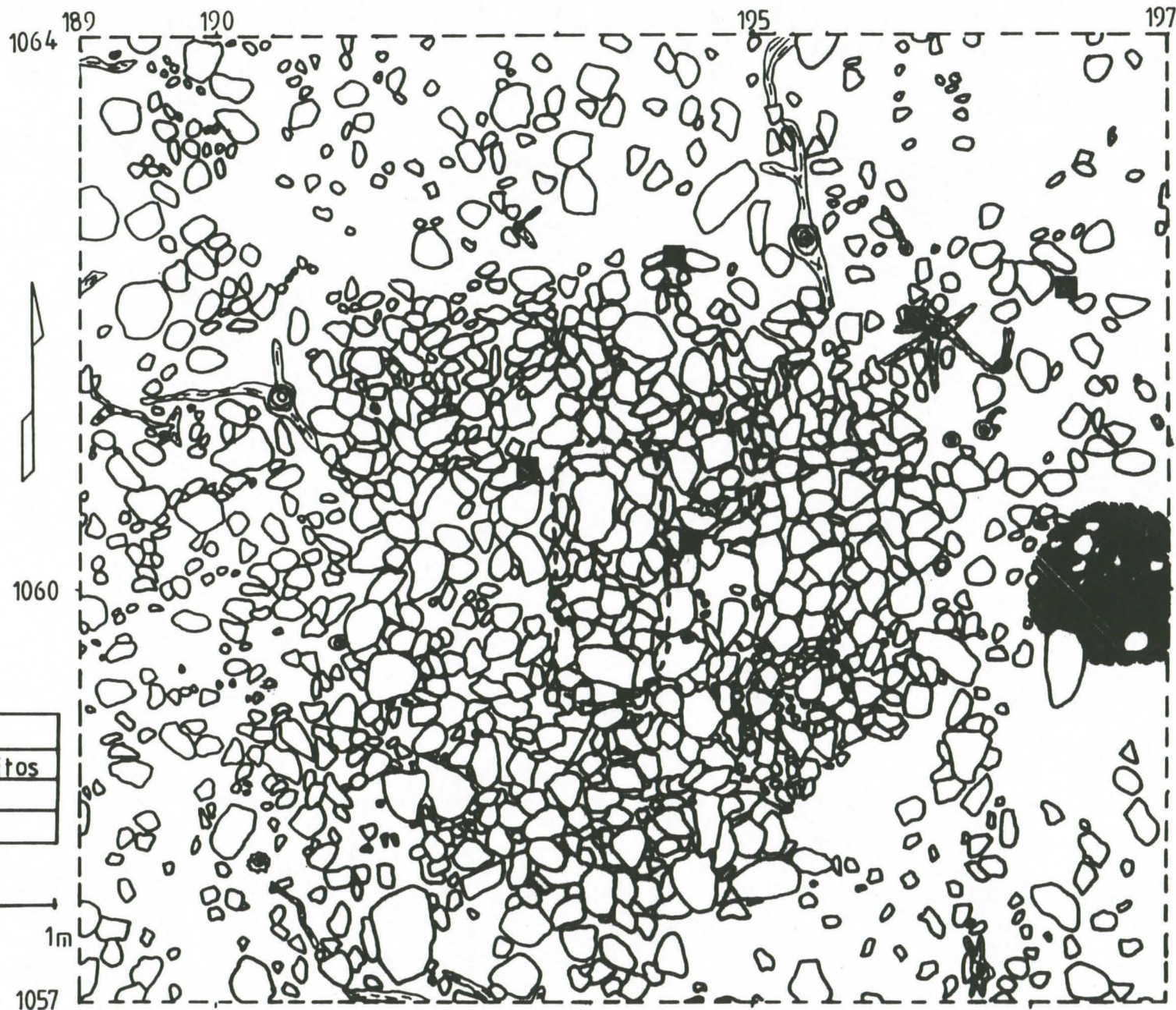

KEMI Länkimaa 1992	
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Tasokartta	Kartta n:o
KL 2.7.1992	Mittakaava
Kenttäpiirros: Timo Ylimaunu	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

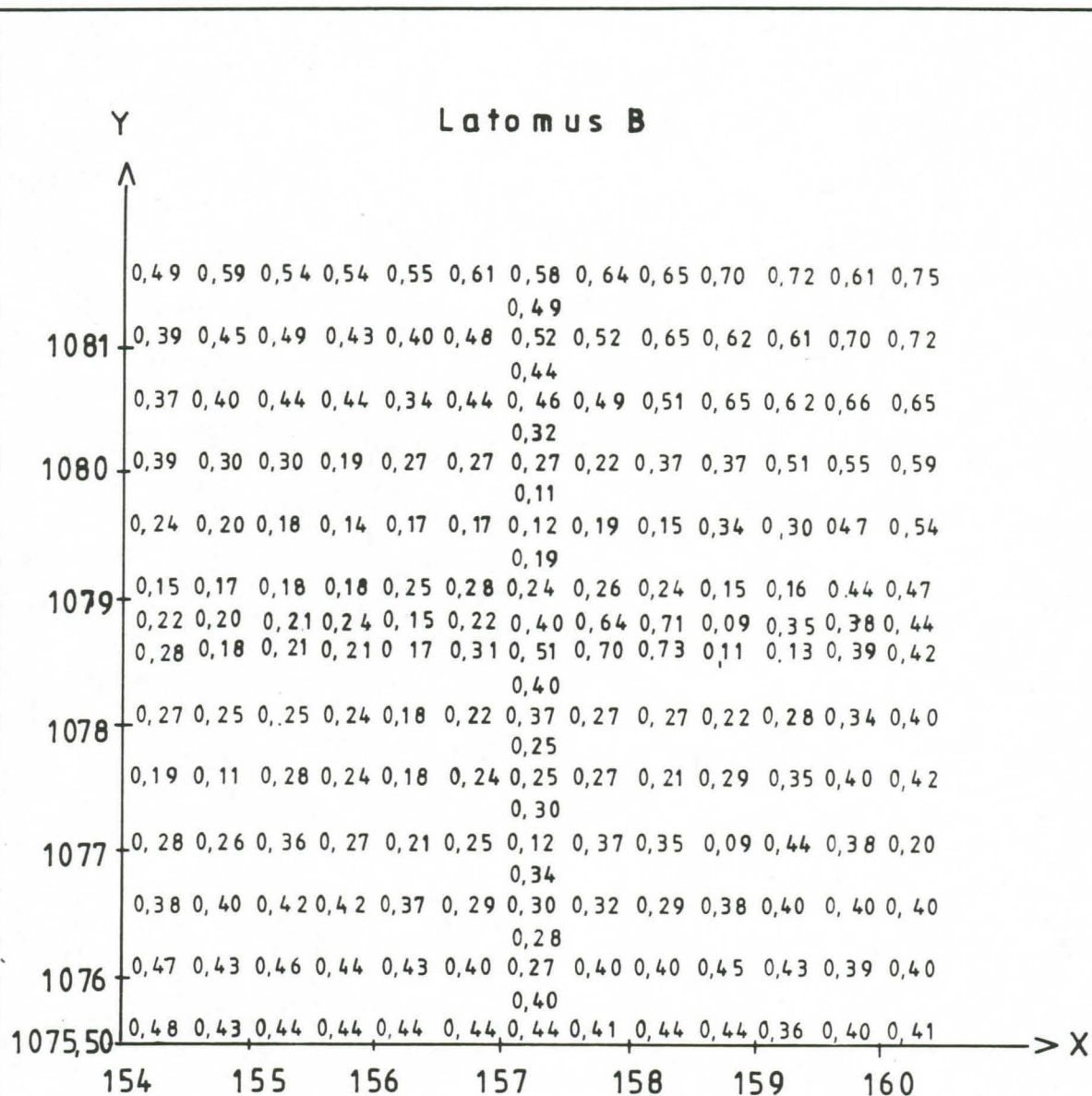
Latomus A

 Kvartsiitti-iskos

KEMI Länkimaa 1992	
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
LÖYTÖKARTTA	Kartta n:o
Piirtänyt: Timo Ylimaunu	

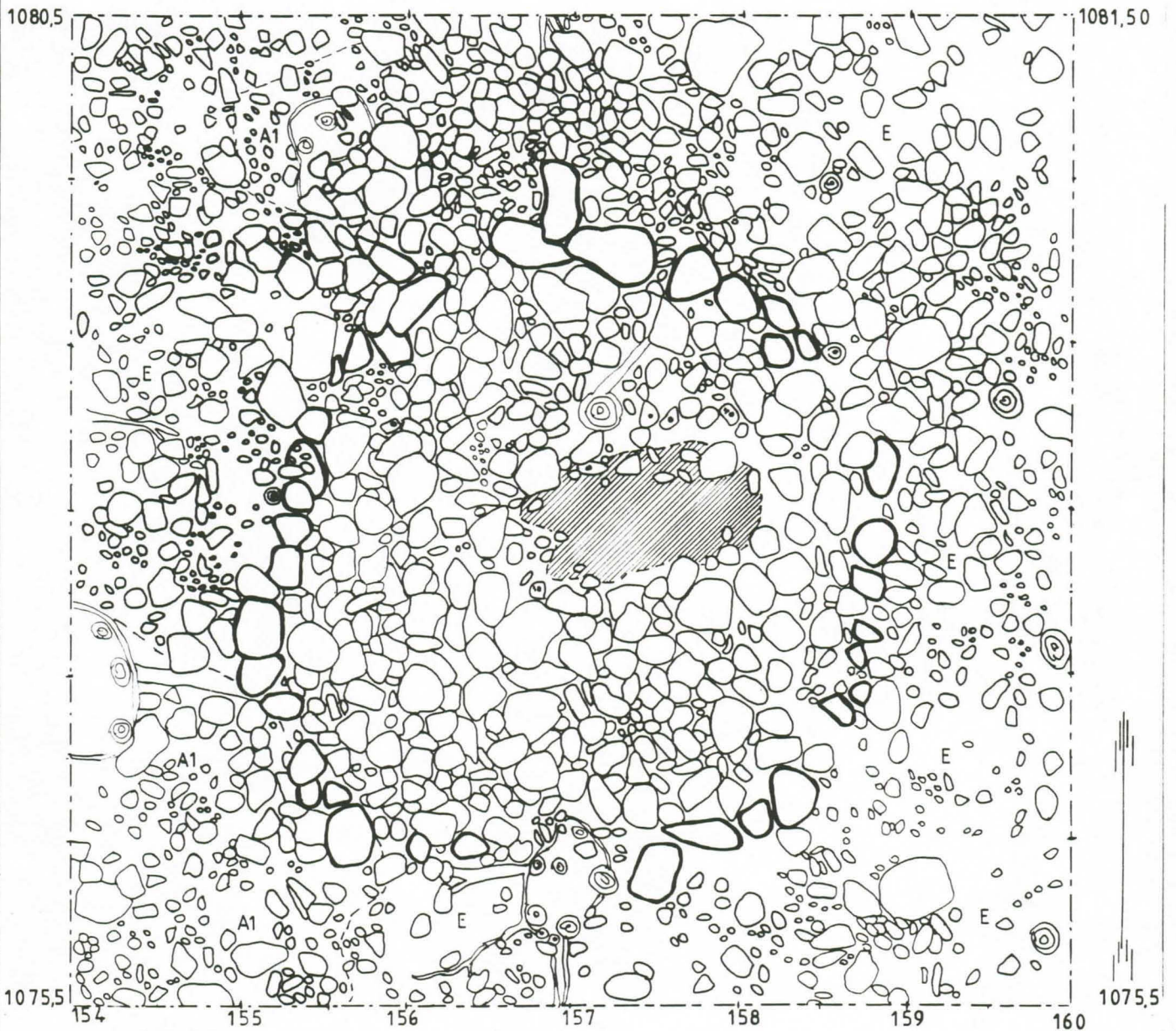
0 1m

KP 3=17,78
Kone 0

KEMI Länkimaa 31, 8.1992	
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Vaaituskartta	Kartta n:o
Latomus A (pinta)	Mittakaava
Kenttäpiirros: Pekka Krankka	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Latomus B

° Kivilohkoja

▨ Ryöstökuoppa

0 ————— 2 m

KEMI Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

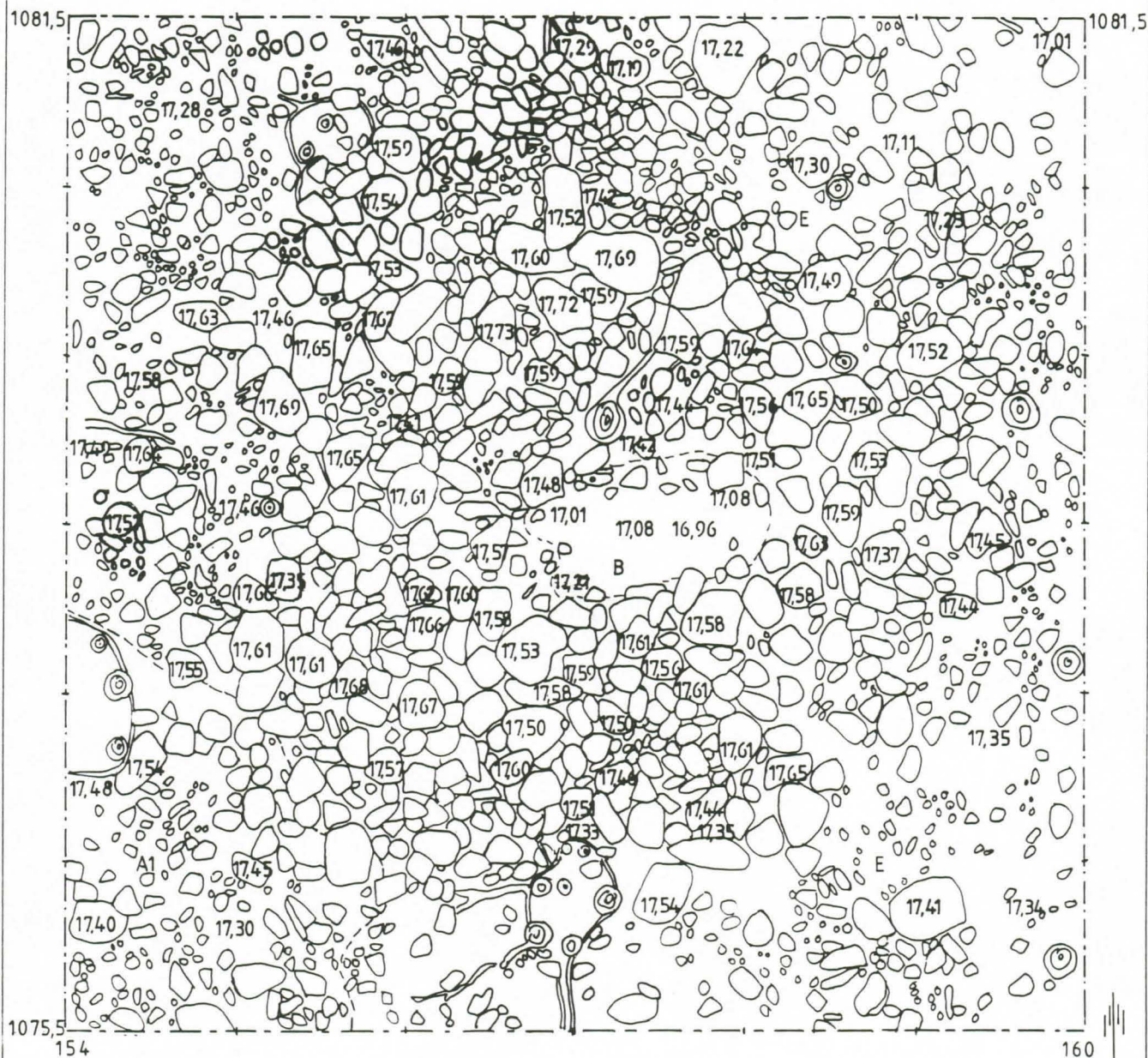
TASOKARTTA Kartta n:o

KL 3.9.1992 Mittakaava

Kenttäpiirros: Anne Lämsä

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Latomus B

KEMI Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

TASOKARTTA Kartta n:o

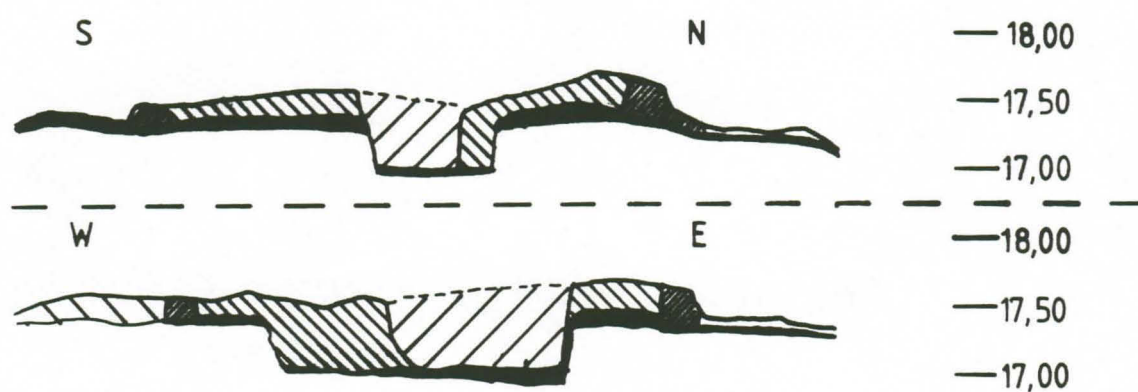
KL 3.9.1992 Mittakaava

Kenttäpiirros: Sanna Eskola

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Latomus B

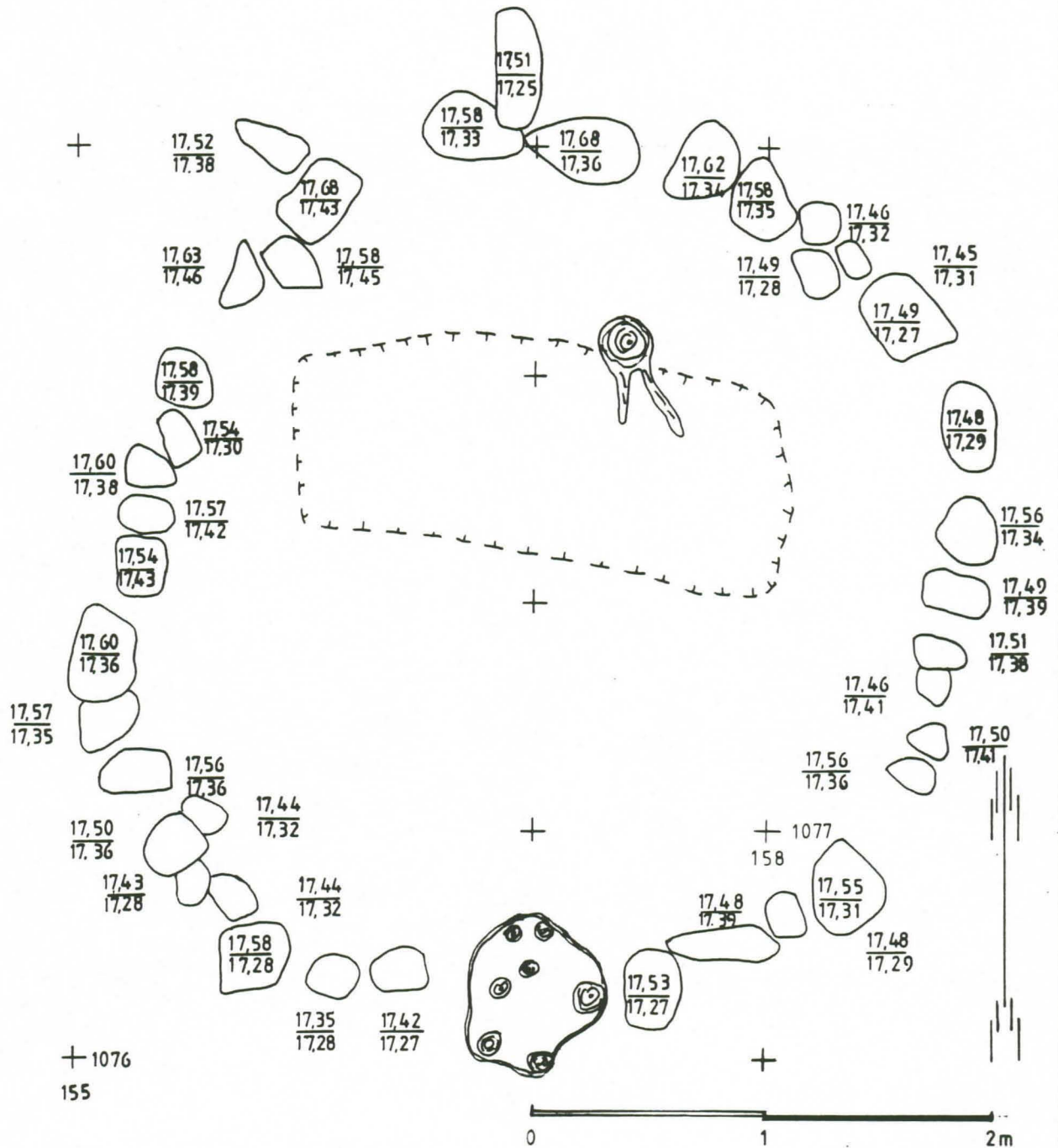
Profiilirekonstruktio

- Kehäkiveys
- ▨ Kesällä -92 tuhottu
- ▧ Kiven ja maan sekainen latomus
- ▩ Rantavalli
- Sora- ja hiekkakerros

KEMI Länkimaa	1992
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Kartta n:o	Mitakaava
Piirtänyt: Timo Ylimaunu	

Latomus B

KEMI Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

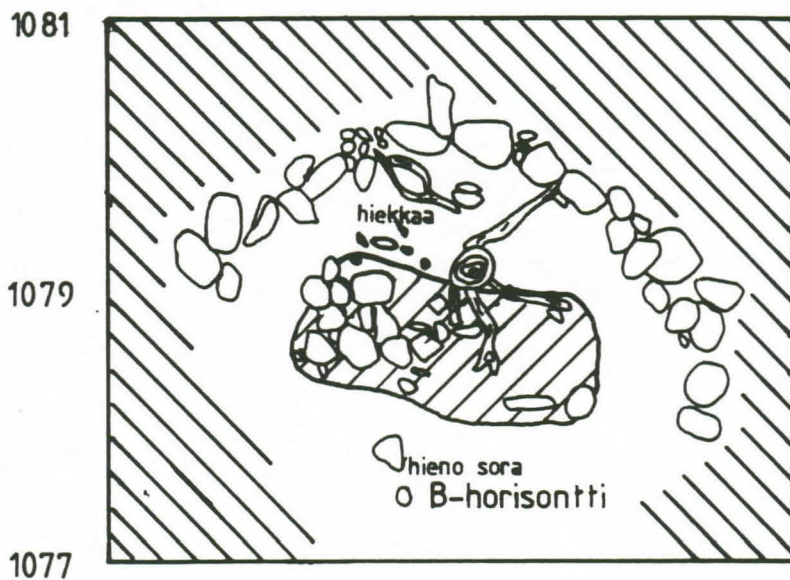
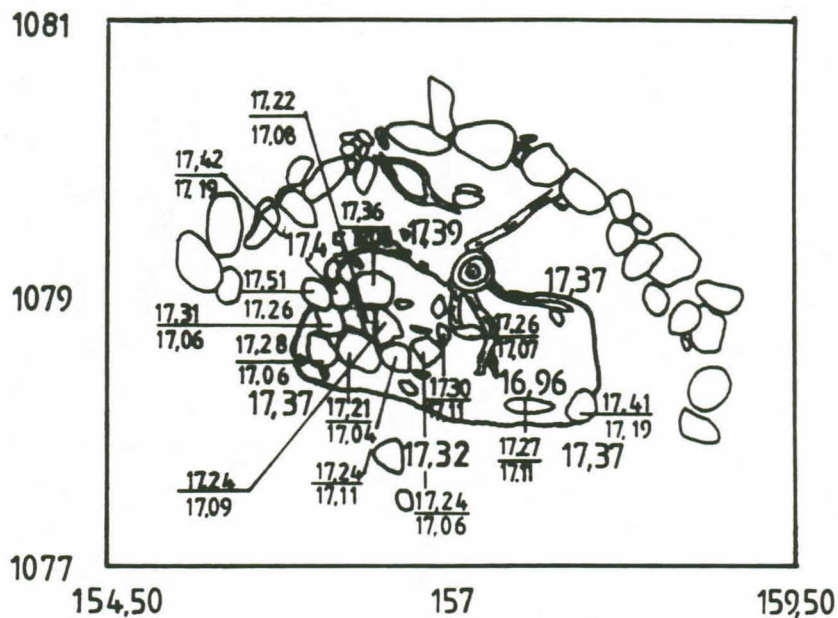
TASOKARTTA Kartta n:o

KL 9.9.1992 Mittakaava

Kenttäpiirros: Anne Lämsä

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Latomus B

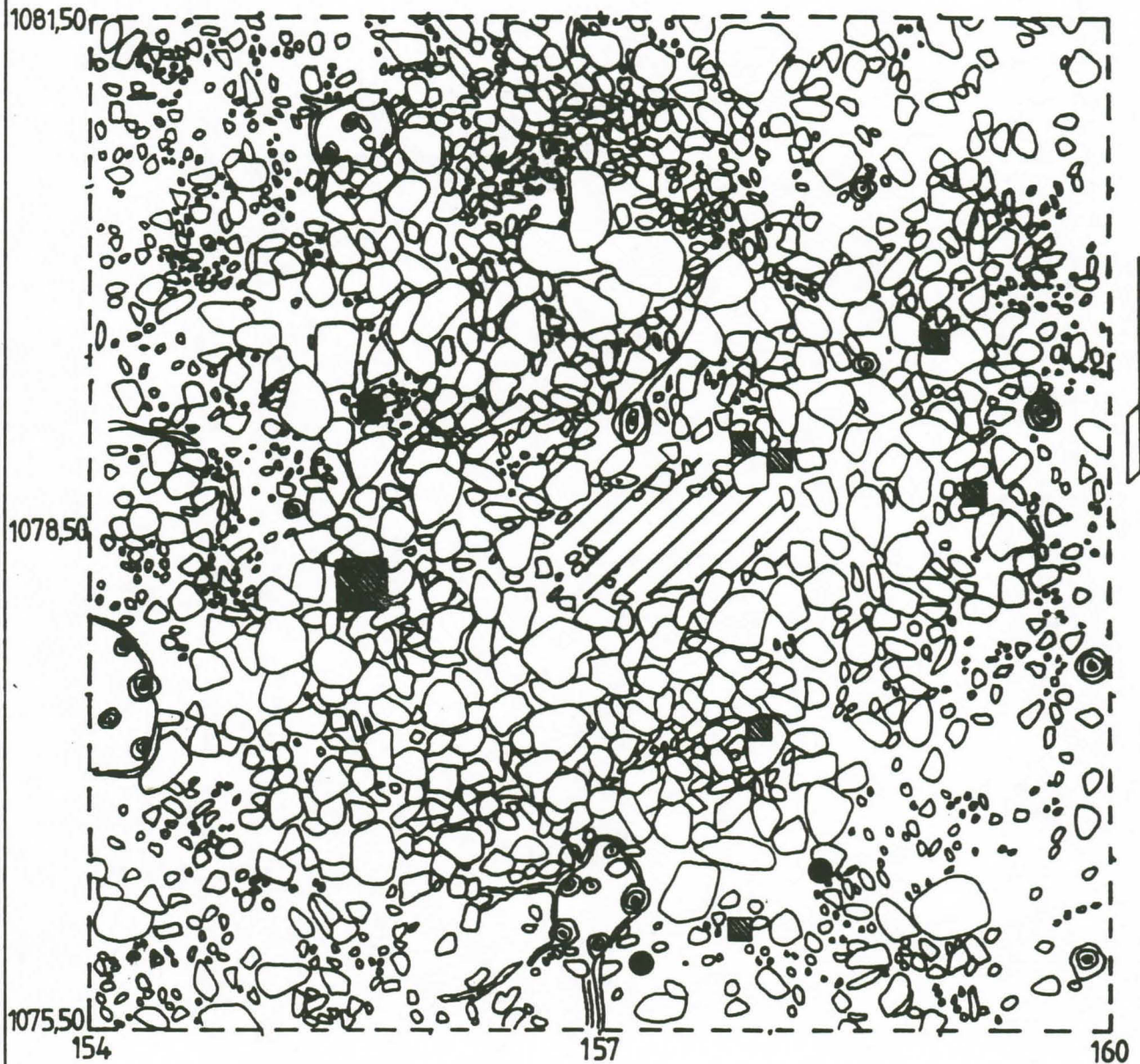

 Hautakuoppa

 Ei piirretty

KEMI Länkimaa		1992
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
TASOKARTTA	Kartta n:o	
KL 080992	Mittakaava 1:50	
Kenttäpiirros: Anne Lämsä		
Puhtaaksi piirtänyt: Timo Ylimaunu		

Latomus B

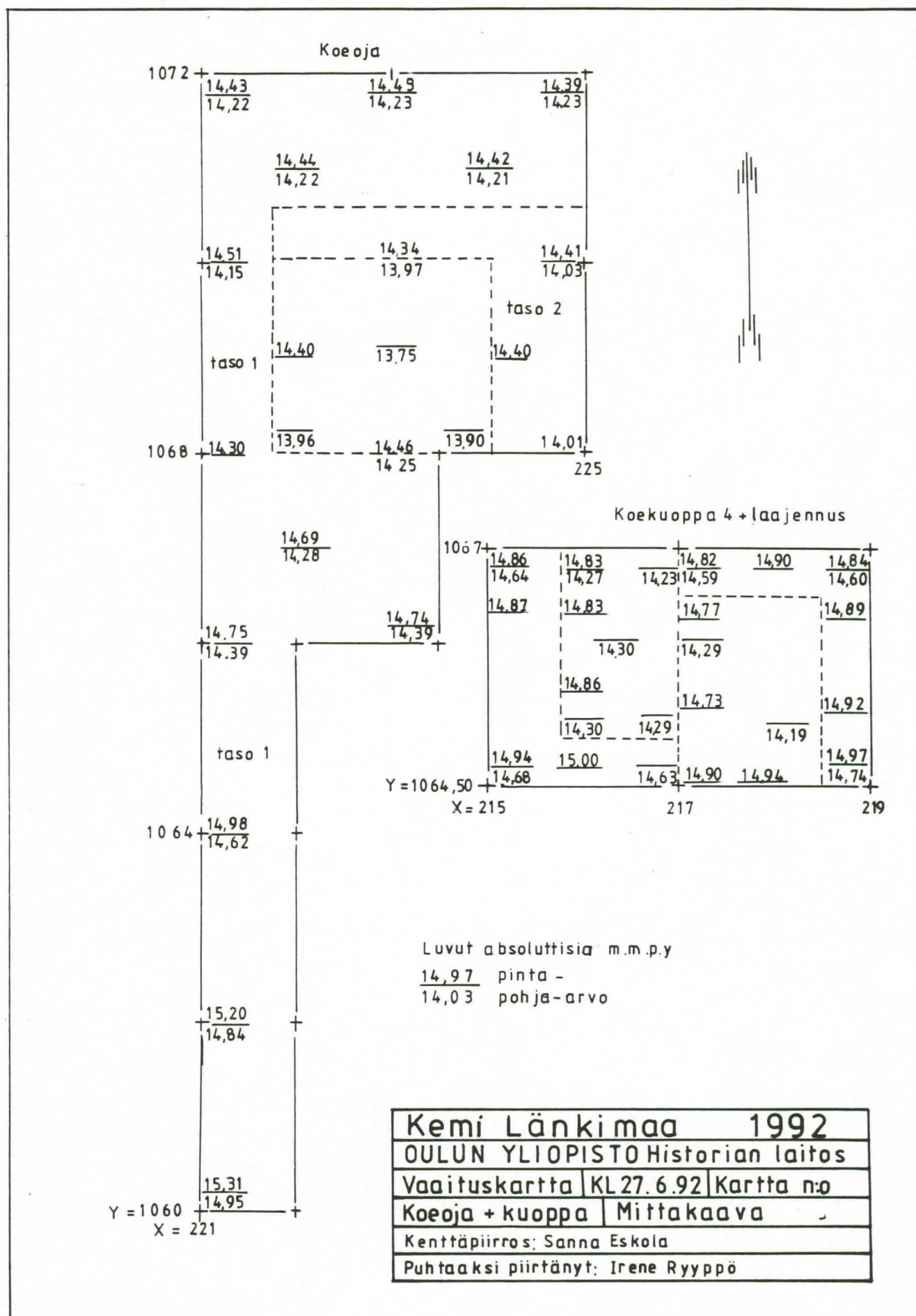
■ Kvartsiitti

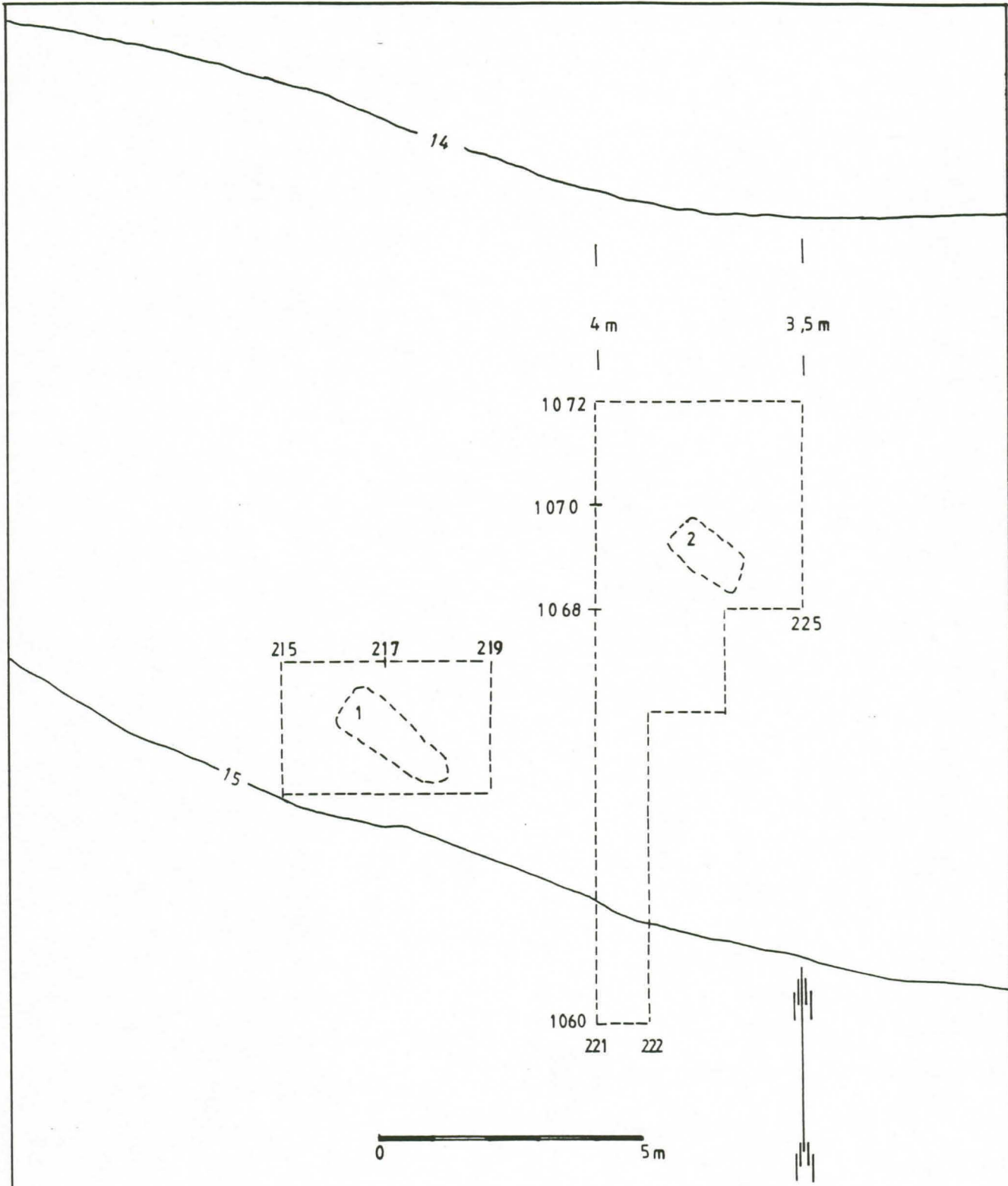
● Hioin

▣ Kesällä -92 tuhottu

0 1m 2m

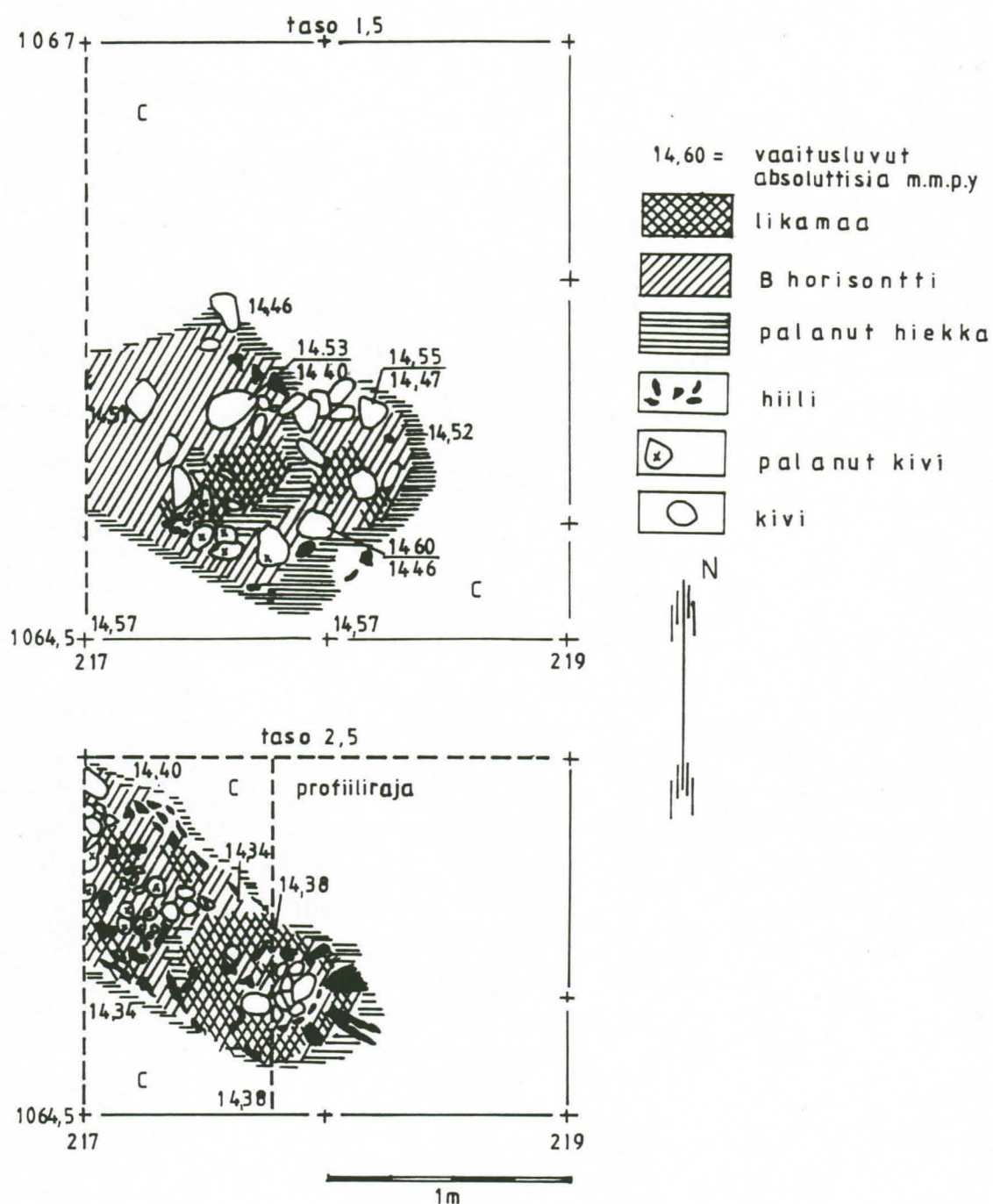
KEMI Länkinmaa	1992
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
LÖYTÖKARTTA	Kartta n:o
Piirtänyt: Timo Ylimaunu	

Kemi Länkimaa 1992		
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Sijaintikartta	KL 2.7.92	Kartta n:o
Liesi 1 ja 2	Mittakaava	1 : 20
Kenttäpiirros: Sanna Eskola		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

Koekuoppa 4 liesi 1

Kemi Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

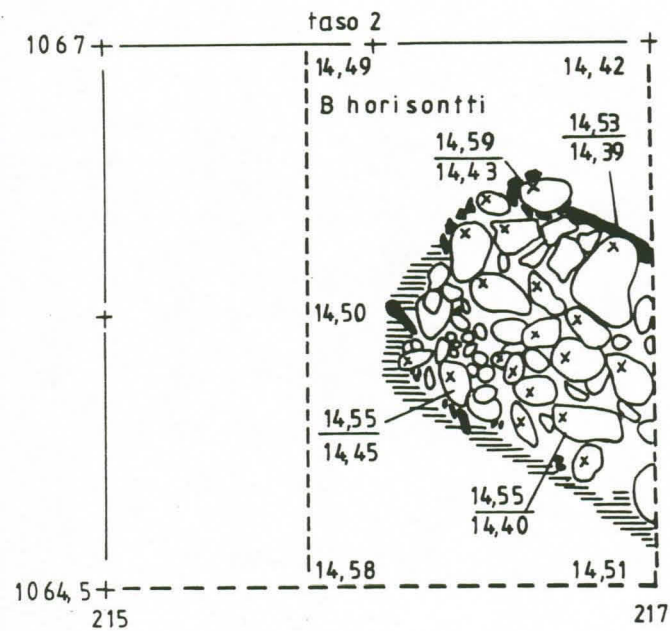
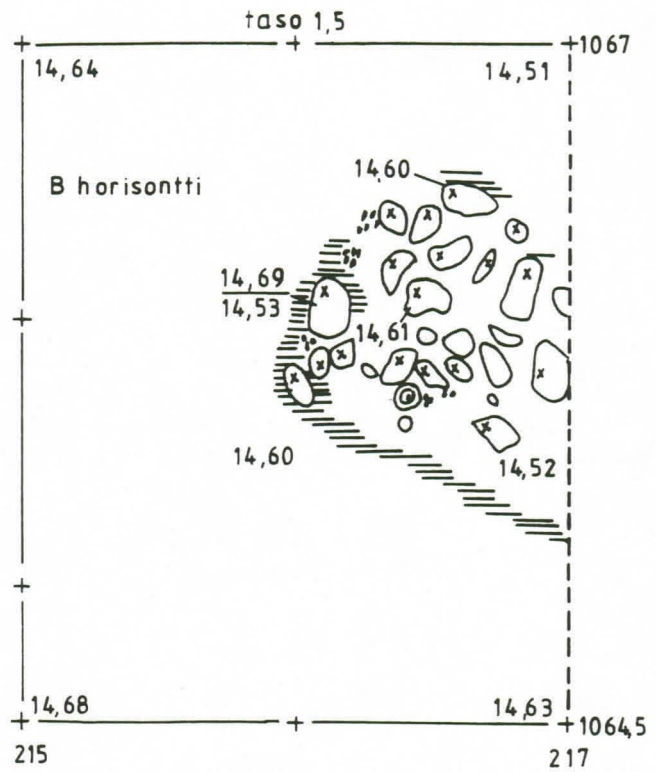
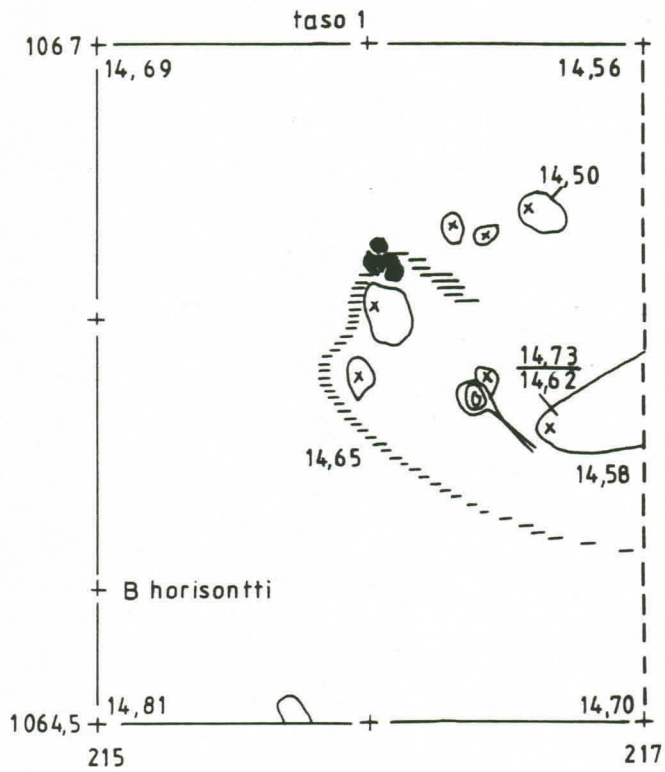
Tasokartta | KL 10.9.92 | Kartta n:o

Koekuoppa 4 liesi1 | Mittakaava

Kenttäpiirros: Sanna Eskola

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Koekuoppa 4 laajennus liesi 1

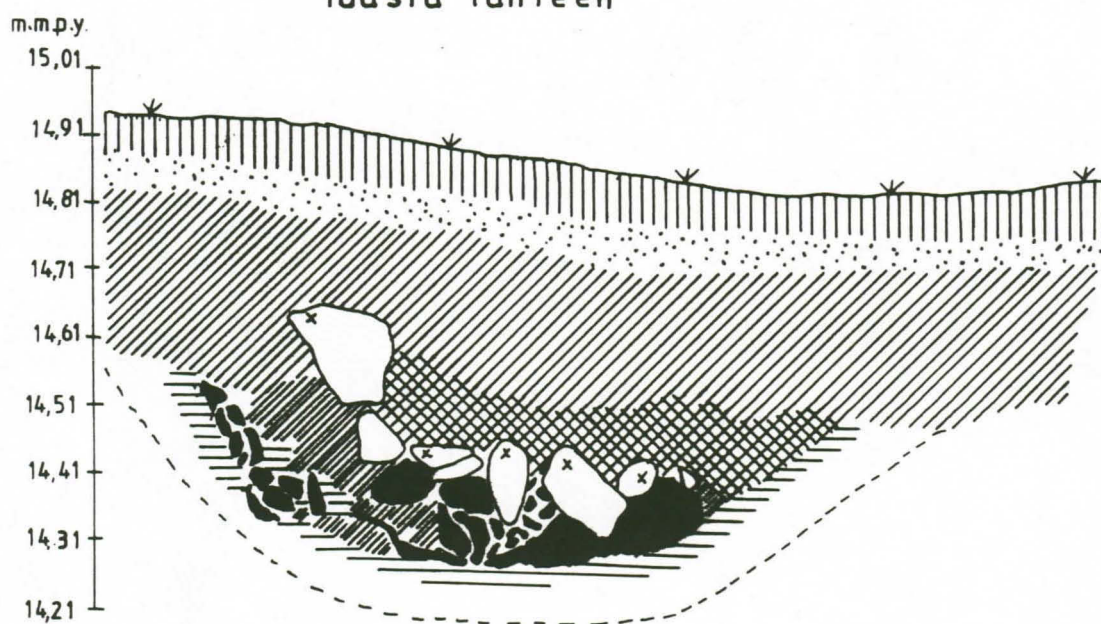
14,51 = vaaitusluvut absoluuttisia m.m.py

- palanut hiekka
- hiili
- palanut kivi
- kivi

Kemi Länkimaa 1992		
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL 2-4.9.92	Kartta n:o
Koekuoppa 4 liesi 1	Mittakaava	
Kenttäpiirros: Jalo Alakärppä		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

Koekuoppa 4 liesi 1
luonnoksen pohjalta
idästä länteen

- B horisontti
- likamaa
- palanut hiekka
- hiili
- palanut kivi
- kivi

50cm

Kemi Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

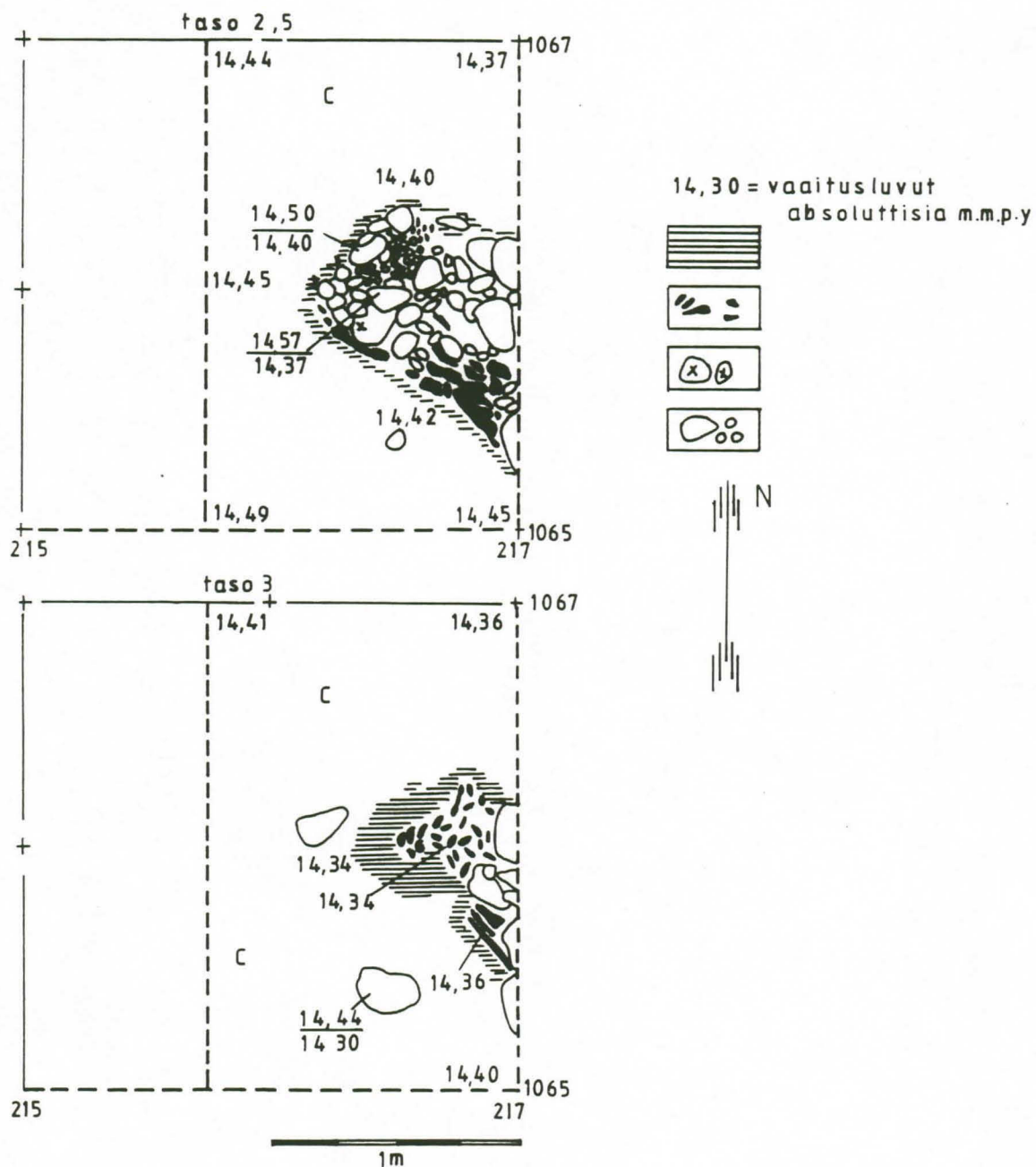
Profiilikartta | KL 2.7.92 | Kartta n:o

Koekuoppa 4 liesi 1 | Mittakaava

Kenttäpiirros: Sanna Eskola

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Koekuoppa 4 laajennus liesi 1

Kemi Länkimaa 1992

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

Tasokartta | KL 2-4.992 | Kartta n:o

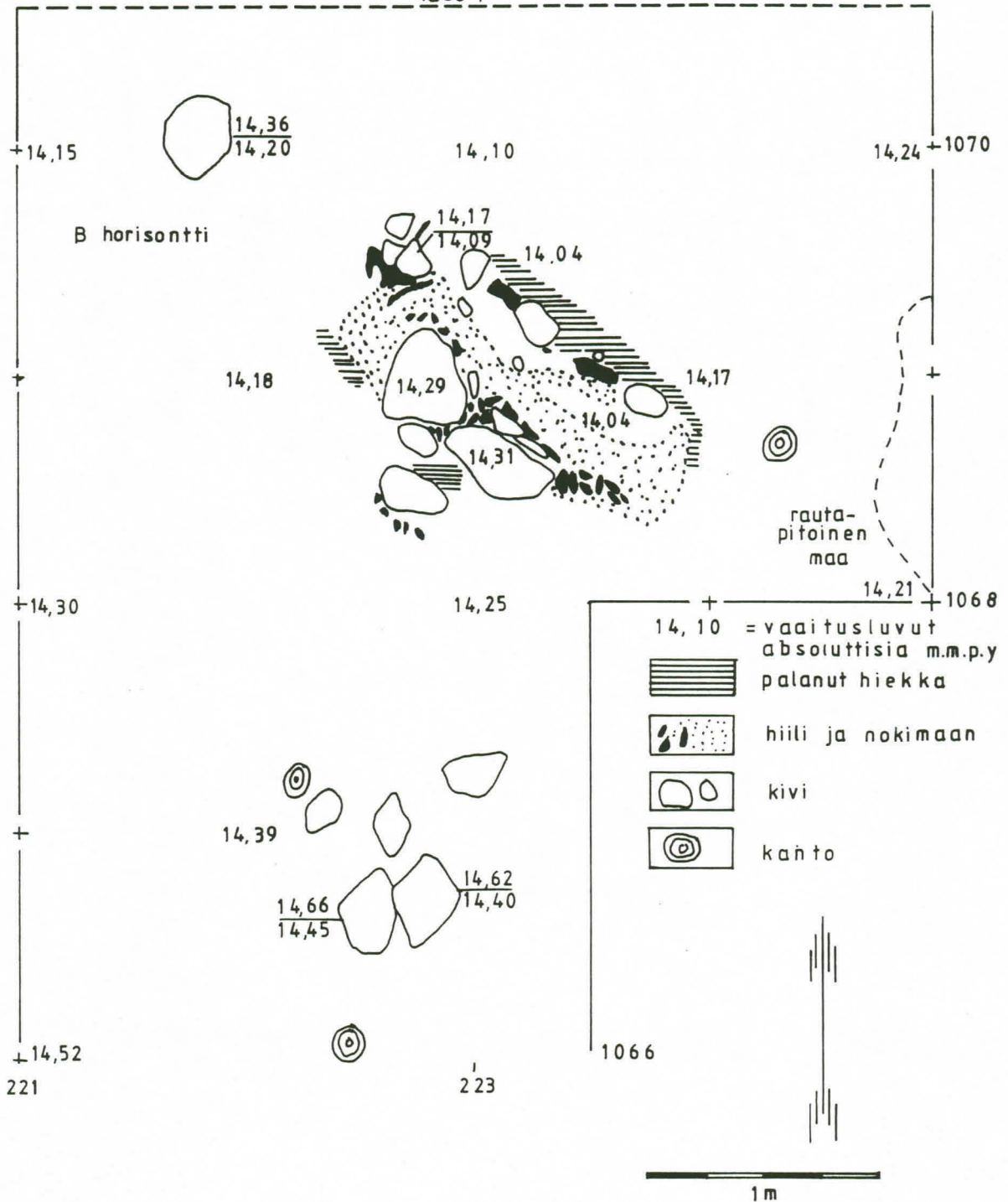
Koekuoppa 4 liesi 1 | Mittakaava

Kenttäpiirros: Jalo Alakärppä

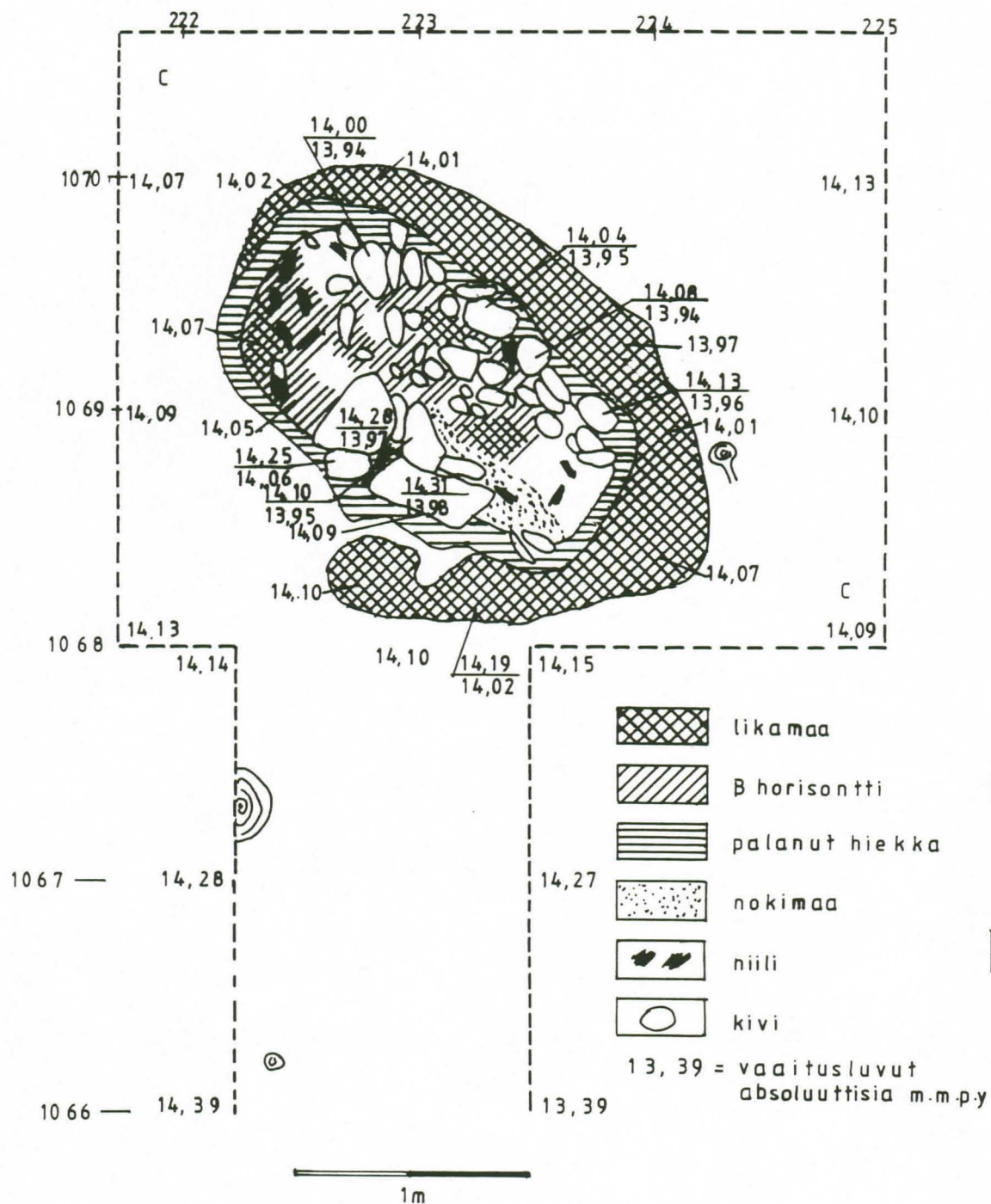
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Koeoja 1 laajennus

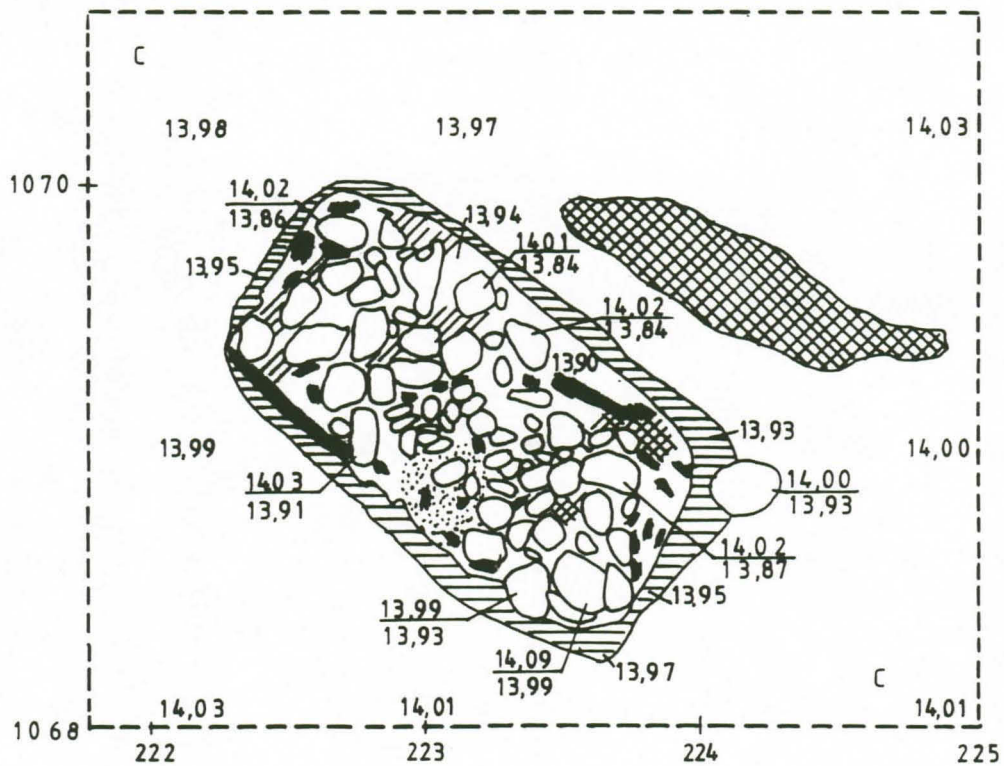
taso 1

Kemi Länkimaa 1992		
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL 10.9.92	Kartta n:o
Koeoja1 laajennus	Mittakaava	
Kenttäpiirros: A. Keskitalo		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

Kemi Länkimaa		1992
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL10.9.92	Kartta n:o
Koeoja taso	1,5	Mittakaava
Kenttäpiirros: Pekka Krankka		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

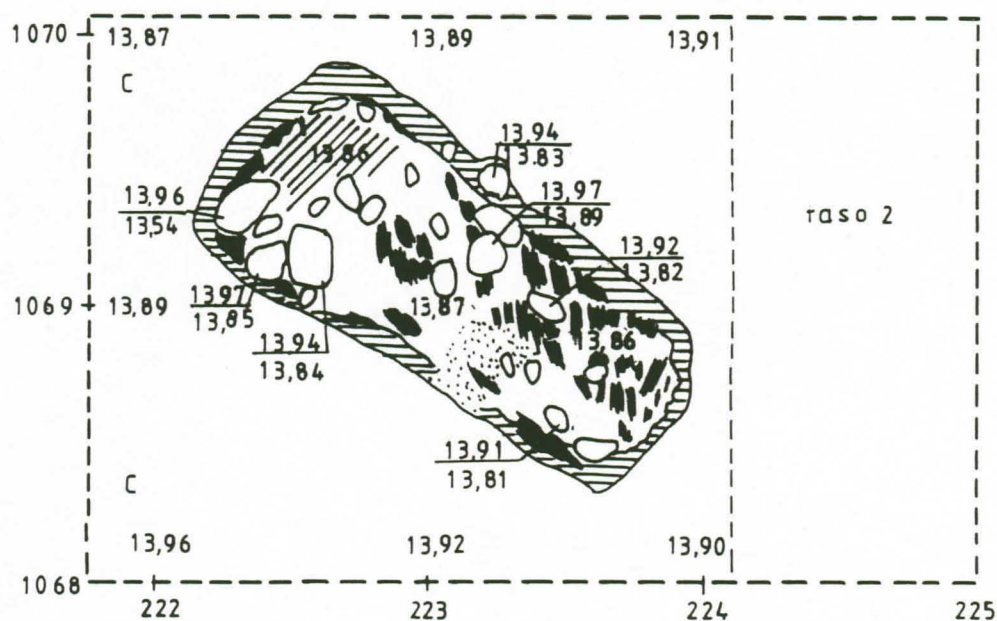

14,02 = vaaitusluvut absoluuttisia m.m.py

- hiili
- palanut hiekka
- B horisontti
- likamaa
- nokimaa
- kivi

1m

Kemi Länkimaa 1992		
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL10.9.92	Kartta n:o
Koeaja taso 2 Mittakaava		
Kenttäpiirros: Pekka Krankka		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

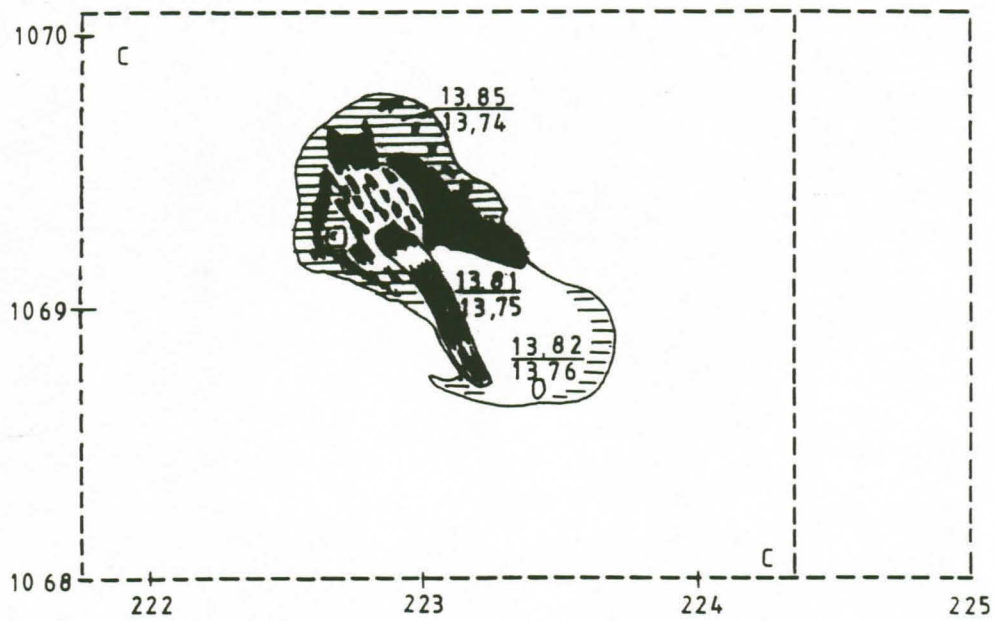

- hiihi
- palanut hiekka
- B horisontti
- nokimaa
- kivi

13,94 = vaaitusluvut absoluuttisia m.m.p.y

1m

Kemi Länkimaa 1992		
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL11.9.92	Kartta n:o
Koeoja taso 2,5	Mittakaava	
Kenttäpiirros: Sanna Eskola		
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö		

- palanut hiekka
 palanut kivi
 hiili

13,85 = vaaditusluvut absoluuttisia m.m.p.y

0 m

Kemi Länkimaa		1992
OULUN YLIOPISTO Historian laitos		
Tasokartta	KL 11.9.92	Kartta n:o
Koeaja .taso 3 .liesi 2	Mittakaava	
Kenttäpiirros: Pekka Krankka		
Puhfaaksi piirtänyt: Irene Ryypö		

Kuva 1

Latomus A tornista kuvattuna. Turve on poistettu, ja röykkiön rajat alkavat hahmottua.

Kuva 2

Latomus A:n hautakuoppa kuvattuna koiran luurangon poiston jälkeen ennen esinelöytöjä.

Kuva 3

Latomus B ennen turpeenpoistoa. Kuvassa näkyy kesällä 1992 tehty ryöstökuoppa. Ryöstön yhteydessä oli irtokiviä ja maata levinnyt turpeen pinnalle.

Kuva 4

Latomus B turpeenpoiston jälkeen.

Kuva 5

Latomus B:n kehäkiveys
alkaa hahmottua.

Kuva 6

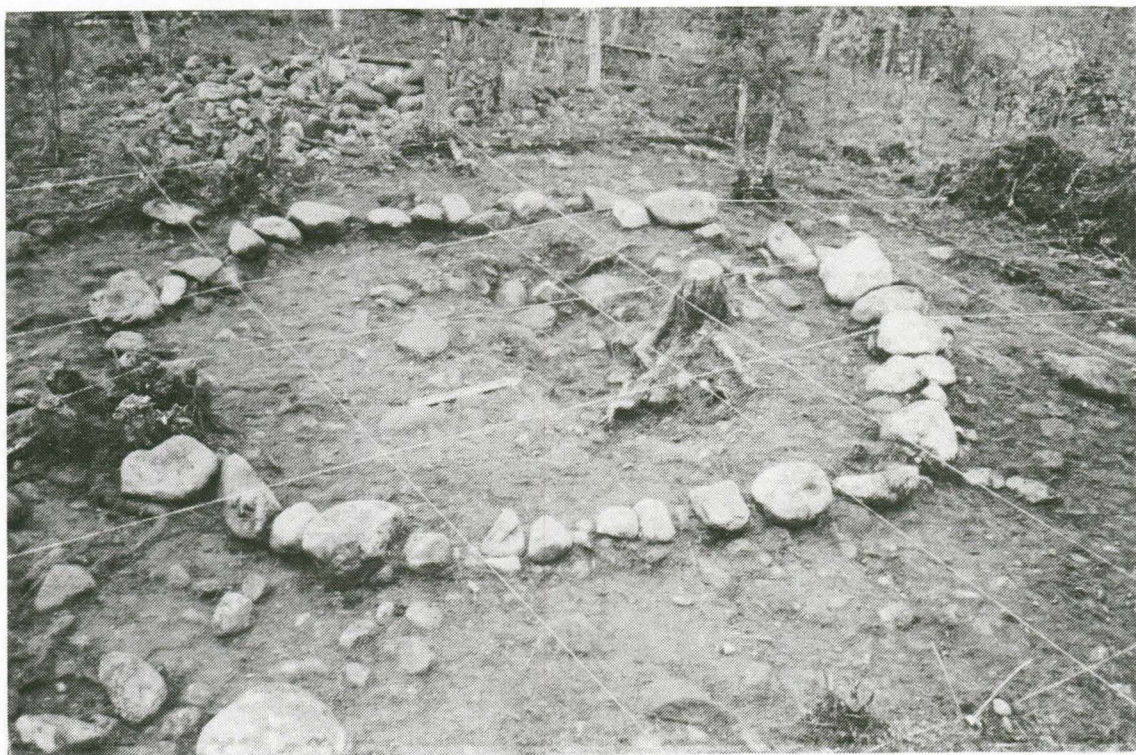
Latomus B toisen kivikerran poiston jälkeen.

Kuva 7

Latomus B kaivettuna niin, että vain reunakiveys on jätetty paikalleen.

Kuva 8

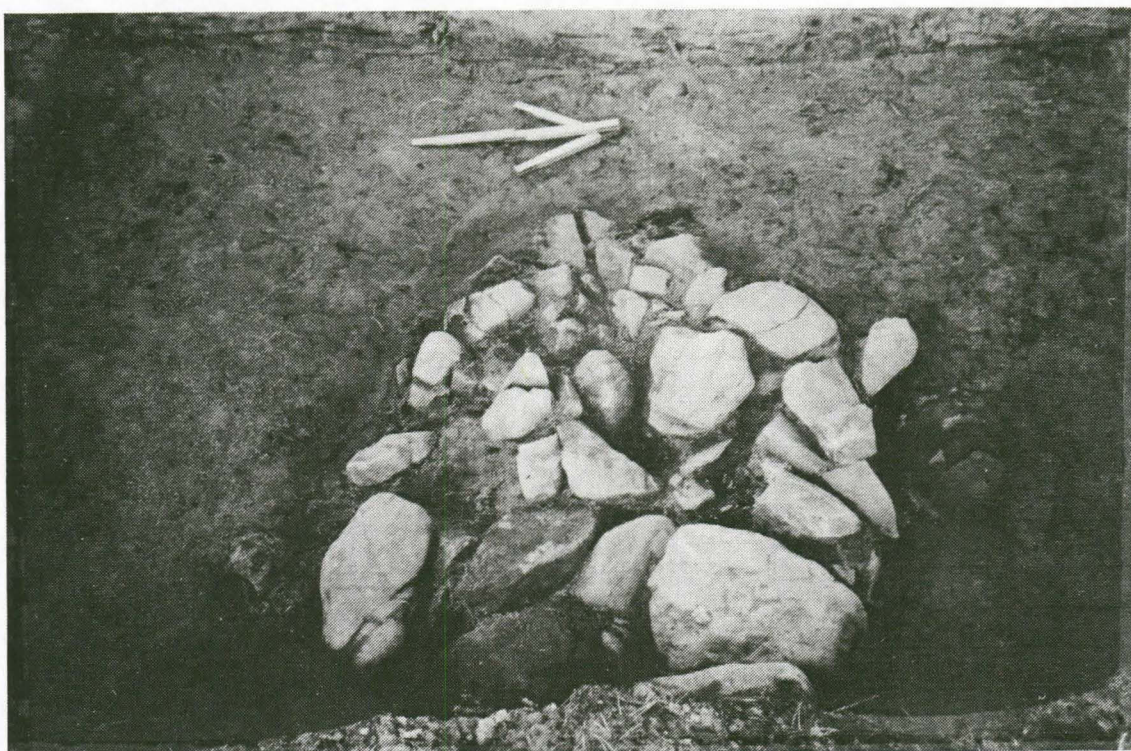
Latomus B kaivettuna. Reunakivet ovat vielä paikallaan.

Kuva 9

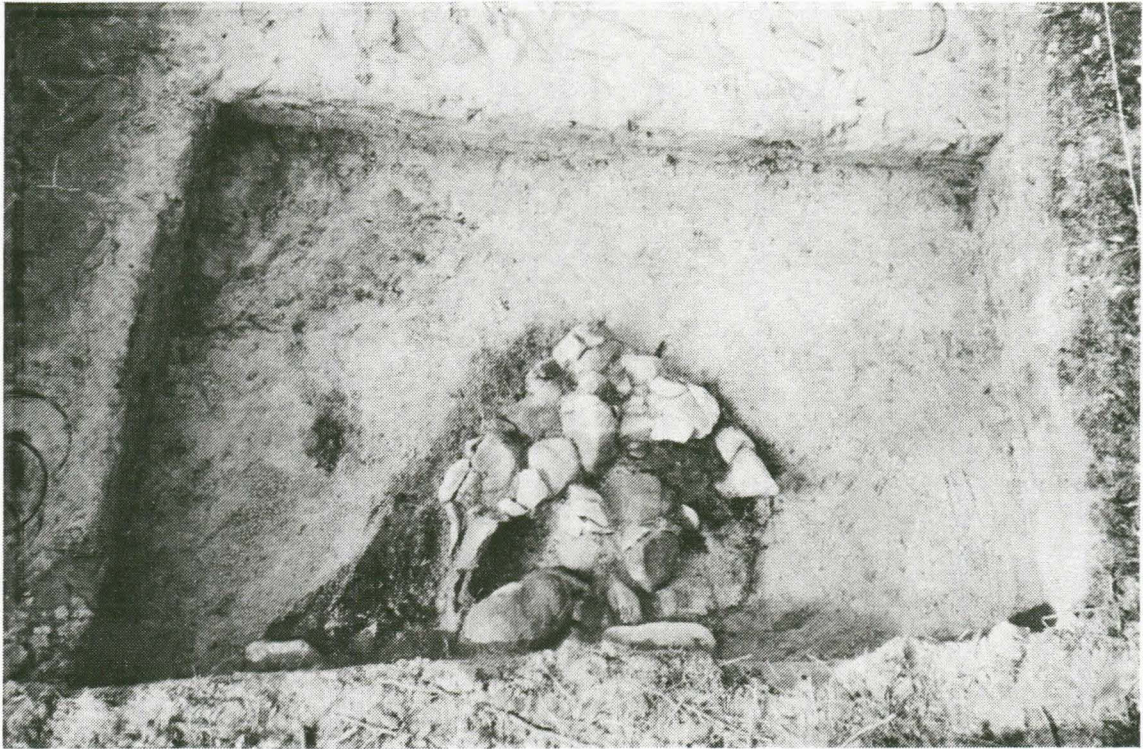
Liesi 1, taso 1,5. Lieden muoto alkaa hahmottua.

Kuva 10

Liesi 1, taso 2. Palaneiden kivien ja hiilen määrä lisääntyy.

Kuva 11

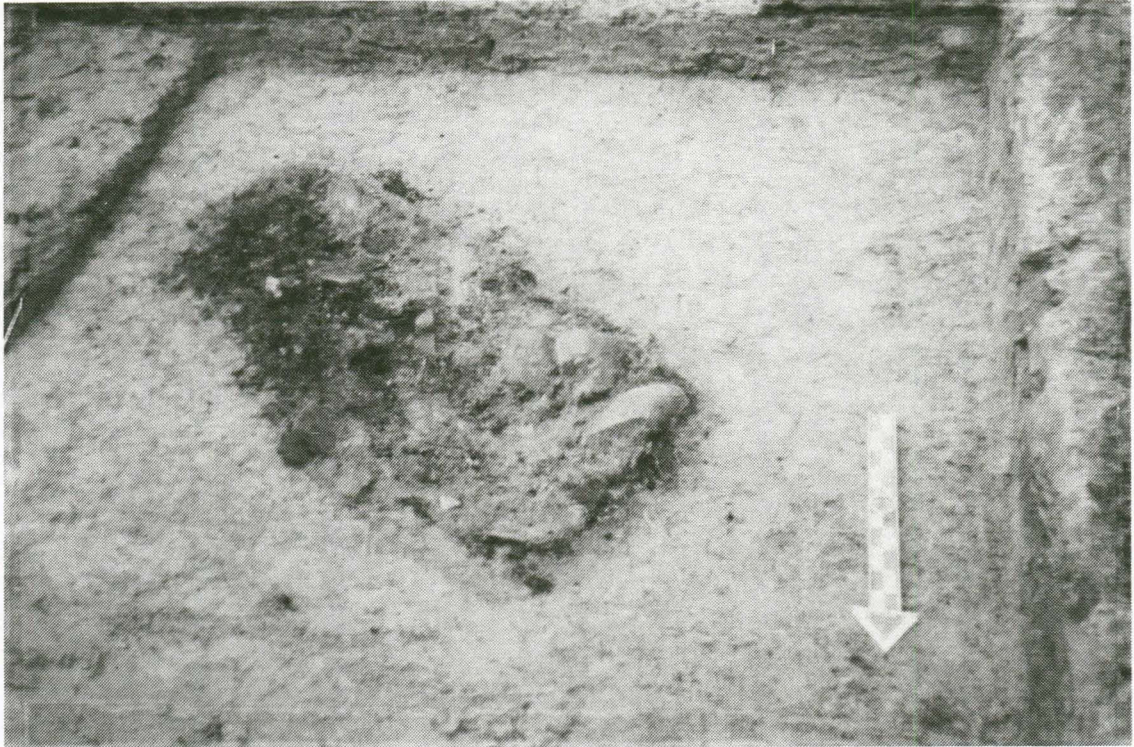

Liesi 1, taso 2,5. Alimmaisena liedessä olleet hiiltyneet puut alkavat näkyä.

Kuva 12

Liesi 2, taso 2. Lieden muoto on selkeä. Tässä tasossa havaittiin eniten palaneita kiviä.

Liesi 2, taso 2,5. Palaneet pohjapuut näkyvät.

Kuva 14

Liesi 2, taso 3. hiiltyneet pohjapuut, liedin viimeiset rippeet näkyvissä.